

## บทที่ 4

### ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การเสนอผลการวิจัยและการอภิปรายผลครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 6 ส่วนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

#### 4.1 สภาพพื้นฐานบางประการทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ สนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร

##### 4.1.1 สภาพบางประการทางสังคมของเกษตรกร

(1) เพศ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่หรือร้อยละ 74.5 เป็นชาย และส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 25.5 เป็นหญิง (ตารางที่ 2) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหัวหน้าครอบครัว ตามประเพณีไทยมักเป็นชาย ซึ่งเป็นผู้ให้การสัมภาษณ์ ซึ่งจัดเป็นช่างทำหน้า และเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิตและการดำรงชีวิตในครอบครัว

ผลการศึกษารุ่นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ สุชิน จิมไทย (2536) ที่ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรในเขตชลประทาน จังหวัดมหาสารคาม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 90.0 เป็นชาย และส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 10.0 เป็นหญิง

(2) อายุ เกษตรกรมีระดับอายุเฉลี่ย 47.4 ปี และมีระดับอายุที่แตกต่างกัน กล่าวคือ อายุสูงสุด 76 ปี และต่ำสุด 24 ปี ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 50.2 มีอายุระหว่าง 41-55 ปี (ตารางที่ 2)

ผลการศึกษารุ่นนี้ใกล้เคียงกับการศึกษาของสำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น (2536) ที่ศึกษาการติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรมของเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อ

ตามโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น พบว่าเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 41.4 ปี มีอายุมากที่สุด 71 ปี และอายุน้อยที่สุด 24 ปี

(3) **ระดับการศึกษา** เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 88.4 มีระดับการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา และเกษตรกรเพียงเล็กน้อย หรือร้อยละ 8.0 ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, ร้อยละ 2.8 ระดับมัธยมศึกษา, ร้อยละ 0.8 มีระดับการศึกษาสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษา (ตารางที่ 2) ผลการศึกษาครั้งนี้ใกล้เคียงกับการศึกษาของ สุชิน จิมไทย์ (2536) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรในเขตชลประทาน จังหวัดมหาสารคาม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 81.7 มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชากรตัวอย่างมีอายุมาก และพื้นที่อยู่อาศัยของประชากรเหล่านี้อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกล การศึกษาในระบบโรงเรียนยังขยายตัวเข้าไม่ถึงทั่วถึง ปัจจุบันเกษตรกรบางรายไม่สามารถที่จะอ่านและเขียนหนังสือได้

(4) **จำนวนสมาชิกในครัวเรือน** ในแต่ละครัวเรือนของเกษตรกรมีสมาชิกเฉลี่ย 5 คน ครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกน้อยที่สุด 1 คน และมีจำนวนสมาชิกมากที่สุด 11 คน ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 66.5 มีจำนวนสมาชิกอยู่ตั้งแต่ 4-6 คน รองลงมาร้อยละ 21.5 สมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน และร้อยละ 12.0 มีสมาชิกในครัวเรือน 7-11 คน (ตารางที่ 2) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครอบครัวเกษตรกรส่วนใหญ่ในชนบทยังมีสภาพเป็นครอบครัวขยาย ประกอบอาชีพการเกษตรที่ต้องใช้แรงงานมาก จึงต้องการมีบุตรไว้เพื่อช่วยเหลืองานในการผลิตทางการเกษตร

(5) **จำนวนวัยแรงงานในครัวเรือน** แต่ละครัวเรือนของเกษตรกรมีแรงงานเฉลี่ย 3 คน ครอบครัวที่มีจำนวนแรงงานน้อยที่สุด 1 คน และมีจำนวนแรงงานมากที่สุด 9 คน ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 57.8 มีจำนวนแรงงานอยู่ตั้งแต่ 1-3 คน รองลงมาร้อยละ 33.9 มีแรงงานในครัวเรือน 4-5 คน และร้อยละ 8.4 มีแรงงานในครัวเรือน 6-9 คน (ตารางที่ 3) ผลการศึกษานี้ใกล้เคียงกับการศึกษาของ ยุกชัย เจริญพานิชย์กุล (2537) ที่ศึกษาความจำเป็นในการฝึกอบรมด้านผลิตภัณฑ์ของอาสาป้องกันโรคสัตว์ในจังหวัดยโสธร พบว่าจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน โดยมีจำนวนแรงงานตั้งแต่ 3-4 คน เนื่องจากเป็นครอบครัวที่ตั้งถิ่นฐานใหม่ในพื้นที่ ดังนั้นสมาชิกในแต่ละครัวเรือนอยู่ในวัยแรงงานส่วนที่เหลือเป็นวัยพึ่งพิง มักเป็นเด็กและคู่อยู่ในวัยเรียน

(6) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ เกษตรกรไม่เป็นสมาชิกกลุ่มและเป็นสมาชิกกลุ่มมีจำนวนใกล้เคียงกัน กล่าวคือ มีอยู่ร้อยละ 50.2 และ 49.8 ตามลำดับ (ตารางที่ 2) เกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพให้เหตุผลเพิ่มเติมดังนี้ (1) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีน้อย (2) ไม่มีเวลาพอที่จะเข้าร่วมกระทำกิจกรรมของกลุ่ม เพราะต้องใช้เวลาที่มีอยู่เกือบทั้งหมดประกอบอาชีพของตนเอง และ (3) เกษตรกรบางครัวเรือนตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างไกลจากชุมชน เดินทางไปร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมด้วยความยากลำบาก

(7) ลักษณะการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพของสมาชิกภายในครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 80.0 สมาชิกภายในครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเพียงกลุ่มเดียว รองลงมาหรือร้อยละ 20 สมาชิกในครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป (ตารางที่ 2) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพที่เป็นนิติบุคคล หรือกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการนั้นมีระเบียบข้อบังคับว่าจะต้องไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นใดอยู่ก่อนแล้ว ดังประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 141 ข้อ 5 บุคคลคนหนึ่งจะเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในขณะเดียวกันได้เพียงหนึ่งกลุ่ม และในครอบครัวหนึ่งให้เป็นสมาชิกได้หนึ่งคน

(8) กลุ่มอาชีพที่เกษตรกรเข้าร่วม เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 59.0 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ช.ก.ส. รองลงมาหรือร้อยละ 16.0 เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าสหกรณ์การเกษตร ส่วนกลุ่มอาชีพที่เกษตรกรเป็นสมาชิกค่อนข้างจะน้อย ได้แก่ กลุ่มยุวเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร ซึ่งมีร้อยละ 6.0 และร้อยละ 4.0 ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น (2536) ที่ติดตามผลการดำเนินกิจกรรมของเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 60.1 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ช.ก.ส. ทั้งนี้อาจเป็นเพราะธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสนับสนุนให้ลูกค้ารวมกลุ่มกันเพื่อความสะดวกในการติดตามให้คำแนะนำวิชาการ และติดตามห่วงถามเงินกู้ยืมจากสมาชิกผู้กู้

(9) อาชีพหลักของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 74.9 ทำนาเป็นอาชีพหลัก รองลงมาร้อยละ 15.9 ประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น รับจ้าง ค้าขาย เป็นอาชีพ

รอง เกษตรกรหาไรที่มีผู้ซื้อเป็นอาชีพน้อยที่สุดคือ เพียงร้อยละ 9.2 (ตารางที่ 2) ทั้งนี้ อาจเพราะว่าสภาพพื้นที่เหมาะสมกับการทำนา ประกอบกับเกษตรกรบริโภคข้าวเป็นหลัก จึงมุ่งเน้นที่จะผลิตข้าวเป็นหลัก และเกษตรกรมักจะปลูกข้าวเมื่อมีโอกาส เช่นเดียวกับผลของการศึกษาของ ยกชัย เจริญพานิชกุล (2537) ที่ศึกษาความจำเป็นในการฝึกอบรม ด้านปศุสัตว์ของอาสาป้องกันโรคสัตว์ในจังหวัดยโสธร พบว่าอาชีพหลักส่วนใหญ่หรือร้อยละ 94.0 ประกอบอาชีพทำนา ประชากรของไทยส่วนใหญ่บริโภคข้าวเป็นหลัก จึงต้องยึดถือ อาชีพทำนาตลอดมา

(10) แหล่งความรู้ทางการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 68.1 ได้รับความรู้หรือปฏิบัติตามเพื่อนบ้านเป็นหลัก รองลงมาหรือร้อยละ 25.5 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเกษตรกรจำนวนน้อยที่สุด หรือร้อยละ 1.6 ได้รับความรู้จากเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ (ตารางที่ 2) ทั้งนี้ อาจเพราะว่าเกษตรกรบางคนไม่สามารถที่จะอ่านหนังสือได้ จึงทำให้การได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสิ่งพิมพ์น้อย

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับของ สุชิน นิยมไทย (2536) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรในเขตชลประทานจังหวัดมหาสารคาม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 56.7 ได้รับความรู้และปฏิบัติตามเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะความใกล้ชิด ความไว้วางใจ และเคยเห็นการปฏิบัติที่ได้ผลดีแล้ว และการเกษตรกรรมของเกษตรกรที่เป็นอยู่นั้นยังไม่ได้ใช้เทคโนโลยีขั้นก้าวหน้ามาก และได้ปฏิบัติตามงานจึงยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน

ตารางที่ 2 สภาวะบางประการทางสังคมของเกษตรกร

| สภาวะทางสังคม                                       | จำนวน | ร้อยละ |
|-----------------------------------------------------|-------|--------|
| เพศ                                                 | 251   | 100.0  |
| ชาย                                                 | 187   | 74.5   |
| หญิง                                                | 64    | 25.5   |
| อายุ                                                | 251   | 100.0  |
| 24-40 ปี                                            | 65    | 25.9   |
| 41-55 ปี                                            | 126   | 50.2   |
| 56-65 ปี                                            | 60    | 23.9   |
| (อายุเฉลี่ย 47.4 ปี สูงสุด 65 ปี ต่ำสุด 24 ปี)      |       |        |
| ระดับการศึกษา                                       | 251   | 100.0  |
| ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา                               | 20    | 8.0    |
| ชั้นประถมศึกษา                                      | 222   | 88.4   |
| ชั้นมัธยมศึกษา                                      | 7     | 2.8    |
| สูงกว่าชั้นมัธยมศึกษา                               | 2     | 0.8    |
| จำนวนสมาชิกในครอบครัว                               | 251   | 100.0  |
| 1-3 คน                                              | 54    | 21.5   |
| 4-6 คน                                              | 167   | 66.5   |
| 7-11 คน                                             | 30    | 12.0   |
| (จำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4.8 คน สูงสุด 11 คน ต่ำสุด 1 คน) |       |        |
| จำนวนแรงงานในครอบครัว                               | 251   | 100.0  |
| 1-3 คน                                              | 145   | 57.8   |
| 4-5 คน                                              | 85    | 33.9   |
| 6-9 คน                                              | 21    | 8.4    |
| (จำนวนแรงงานเฉลี่ย 3.4 คน สูงสุด 9 คน ต่ำสุด 1 คน)  |       |        |

ตารางที่ 2 สภาวะบางประการทางสังคมของเกษตรกร (ต่อ)

| สภาวะทางสังคม                          | จำนวน | ร้อยละ |
|----------------------------------------|-------|--------|
| การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ        | 251   | 100.0  |
| ไม่เป็นสมาชิก                          | 126   | 50.2   |
| เป็นสมาชิก                             | 125   | 49.8   |
| ลักษณะการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพของสมาชิก   |       |        |
| ภายในครัวเรือน                         | 125   | 100.0  |
| เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเพียงกลุ่มเดียว    | 100   | 80.0   |
| เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ 2 กลุ่มขึ้นไป     | 25    | 20.0   |
| กลุ่มอาชีพที่เกษตรกรเข้าร่วมกลุ่มเดียว | 100   | 100.0  |
| กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.                     | 59    | 59.0   |
| กลุ่มลูกค้าสหกรณ์การเกษตร              | 16    | 16.0   |
| กลุ่มแม่บ้าน                           | 15    | 15.0   |
| กลุ่มยุวเกษตรกร                        | 6     | 6.0    |
| กลุ่มเกษตรกร                           | 4     | 4.0    |
| อาชีพหลักของเกษตรกร                    | 251   | 100.0  |
| ทำนา                                   | 188   | 74.9   |
| อาชีพอื่นๆ                             | 40    | 15.9   |
| ทำไร่                                  | 23    | 9.2    |
| แหล่งความรู้ทางการเกษตร                | 251   | 100.0  |
| เพื่อนบ้าน                             | 171   | 68.1   |
| เจ้าหน้าที่ของรัฐ                      | 64    | 25.5   |
| สื่อมวลชน                              | 13    | 4.8    |
| เอกสารสิ่งพิมพ์                        | 4     | 1.6    |

#### 4.1.2 สภาวะบางประการทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

(1) **พื้นที่ถือครองทางการเกษตร** เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองแตกต่างกัน และมีพื้นที่การถือครองเฉลี่ยครอบครัวละ 28.9 ไร่ แต่เกษตรกรบางรายไม่มีพื้นที่ทางการเกษตรเลย ขณะเดียวกันเกษตรกรบางรายมีที่ดินทางการเกษตรมากที่สุดถึง 172 ไร่ อย่างไรก็ตาม เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 37.5 มีพื้นที่ทางการเกษตรอยู่ระหว่าง 1-20 ไร่ รองลงมาร้อยละ 32.5 มีพื้นที่ทางการเกษตรอยู่ระหว่าง 21-40 ไร่ เกษตรกรร้อยละ 10.0 ไม่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตร (ตารางที่ 3) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสัดส่วนของพื้นที่กับจำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่ย่อมแตกต่างกัน เช่น รายงานของสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองหนองบัวลำภู (2535) มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 22,526 ครัวเรือน ในขณะที่พื้นที่ถือครองการเกษตรทั้งหมด 428,255 ไร่ ค่าเฉลี่ยของการถือครองครัวเรือนละ 19 ไร่

(1.1) **การถือครองพื้นที่ทำนา** เกษตรกรมีพื้นที่ทำนาเฉลี่ยครอบครัวละ 19.6 ไร่ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า เกษตรกรบางรายไม่มีพื้นที่นาเลย ขณะเดียวกันเกษตรกรบางรายมีที่ดินทำนามากที่สุดถึง 150 ไร่ เกษตรกรส่วนมากหรือร้อยละ 45.0 มีพื้นที่ทำนาอยู่ระหว่าง 2-20 ไร่ รองลงมาหรือร้อยละ 23.1 มีพื้นที่ทำนาอยู่ระหว่าง 21-40 ไร่ ร้อยละ 19.5 เป็นเกษตรกรไม่มีพื้นที่ทำนา และมีพื้นที่ทำนา 1 ไร่ ส่วนเกษตรกรที่จัดเป็นกลุ่มที่มีพื้นที่ทำนามาก คือ มีพื้นที่อยู่ระหว่าง 41-150 ไร่ มีอยู่ถึงร้อยละ 12.4 (ตารางที่ 3) ทั้งนี้การที่มีพื้นที่นาแตกต่างกันอาจเนื่องมาจากกลุ่มอาชีพ กล่าวคือ กลุ่มอาชีพรับจ้างหรือค้าขายจะไม่มีที่ดินถือครองเลย (ตารางที่ 2) ส่วนผู้ที่ไม่มีพื้นที่นามากถึง 150 ไร่นั้น จากการสัมภาษณ์ทราบว่าพื้นที่อยู่ติดถนน พื้นที่ไม่เหมาะสมที่จะทำนา ผลผลิตจะต่ำ แต่มีความจำเป็นต้องผลิตข้าวเพื่อให้เพียงพอกับการบริโภคในครัวเรือน จึงจำเป็นต้องขยายพื้นที่ทำนาให้มากขึ้น

(1.2) **การถือครองพื้นที่ทำไร่** เกษตรกรมีพื้นที่ทำไร่โดยเฉลี่ยครอบครัวละ 9.1 ไร่ การถือครองพื้นที่ทำไร่ของเกษตรกรแตกต่างกัน กล่าวคือ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินทำไร่เลย ซึ่งมีถึงร้อยละ 59.8 ขณะเดียวกันเกษตรกรบางรายมีพื้นที่ทำไร่สูงถึง 142 ไร่ รองลงมาหรือร้อยละ 28.3 มีพื้นที่ทำไร่อยู่ระหว่าง 1-20 ไร่ หรือร้อยละ 5.6 ซึ่งเป็น

จำนวนน้อยที่สุด เป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำไร่อยู่ระหว่าง 41-142 ไร่ (ตารางที่ 3) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักในการทำนา การทำไร่จึงมีอยู่น้อย (ตารางที่ 2)

(1.3) การถือครองพื้นที่ส่วน เกษตรกรมีพื้นที่ส่วนโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 0.4 ไร่ การถือครองอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน กล่าวคือ มีพื้นที่ส่วนไม่เกินครัวเรือนละ 20 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่หรือร้อยละ 92.0 ไม่มีพื้นที่ทำสวน รองลงมาในระดับใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 6.8 และร้อยละ 1.2 มีพื้นที่ทำสวนระหว่าง 1-9 ไร่ และระหว่าง 10-20 ไร่ ตามลำดับ (ตารางที่ 3) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับรายงานประจำปี 2535 ของสำนักงานเกษตรอำเภอสุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู ที่รายงานจำนวนครัวเรือนของประชากร มี 9,641 ครัวเรือน ในขณะที่พื้นที่ส่วนเพียง 9,122 ไร่ โดยเฉลี่ยแล้วมีพื้นที่ส่วน ครัวเรือนละ 0.95 ไร่ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่ในการทำนา เป็นหลัก และรองลงมาเป็นที่ทำไร่

(2) สภาพการถือครองที่ดินทำการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 83.3 มีพื้นที่เป็นของตนเอง ส่วนการถือครองที่ดินอยู่ในสภาพอื่น ๆ ใกล้เคียงกันระหว่างเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินและไม่เช่า เข้าที่ดินทำกินทั้งหมด และเป็นของตนเองและเช่าคนอื่นเพิ่ม ซึ่งมีอยู่ ร้อยละ 9.2, 5.6 และ 2.0 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) ทั้งนี้ เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน เป็นของตนเองส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มอาชีพค้าขาย รับจ้าง ที่ขอเข้าร่วมโครงการ

(3) การเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรที่มีการเลี้ยงสัตว์กับที่ไม่มีการเลี้ยงสัตว์มีจำนวน ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ร้อยละ 55.8 และร้อยละ 44.2 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) ทั้งนี้ เกษตรกรให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ส่วนใหญ่ที่เลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะวัวเนื้อ เป็นผลเนื่องจาก โครงการ กกก. ที่สนับสนุนให้มีการเลี้ยง สภาพภูมิอากาศเหมาะสมกับการเลี้ยงสัตว์ ส่วน สัตว์ปีกแต่ละครัวเรือนมีการเลี้ยงมาโดยตลอดอยู่แล้วภายในกลุ่มเกษตรกร ส่วนเกษตรกรที่ไม่เลี้ยงสัตว์เนื่องจาก (1) แรงงานที่จะเลี้ยงสัตว์มีน้อย (2) แหล่งอาหารหรือแปลง หนัามีปริมาณลดน้อยลง เนื่องจากเกษตรกรใช้ที่ดินในการประกอบอาชีพทำนาทำไร่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้พื้นที่ใช้เลี้ยงสัตว์ลดน้อยลง

(4) ประเภทของสัตว์ที่เกษตรกรเลี้ยง เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 32.9 มีการเลี้ยงกระบือ รองลงมาเกษตรกรเลี้ยงเป็ด 16 โคเนื้อ ในระดับใกล้เคียงกัน ซึ่งมี

ร้อยละ 26.4 และร้อยละ 25.7 ตามลำดับ และเกษตรกรที่เลี้ยงสุกร มีเพียงร้อยละ 5.0 (ตารางที่ 3) การที่เกษตรกรมีการเลี้ยงกระบือจำนวนมาก อาจจะมีสาเหตุมาจากความต้องการใช้แรงงานกระบือในการไถเตรียมดินปลูกพืช ประกอบกับการเลี้ยงกระบือเป็นทางเลือกหนึ่งที่ได้รับการนำเสนอจากเจ้าหน้าที่และให้ความสำคัญมากด้วย และเป็นการเลี้ยงไว้เป็นสัตว์อ้อมทรัพย์

(5) การเลี้ยงปลา เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 82.9 ไม่เลี้ยงปลา ทั้งที่นิยมบริโภคปลา ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงปลามีเพียงร้อยละ 17.1 (ตารางที่ 3) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นที่ดอนหรือนาคอนอาศัยน้ำฝนในการผลิต ประกอบกับพื้นที่ส่วนใหญ่ขาดแคลนน้ำเป็นบางปี (ตารางที่ 4) ดังที่กรมส่งเสริมการเกษตร (2530) ได้รายงานปริมาณน้ำฝนของจังหวัดอุดรธานี ปี พ.ศ. 2527-2529 ดังนี้ 1,139.1, 987.5 และ 1,415.0 มิลลิเมตร/ปีตามลำดับ ซึ่งจะสังเกตได้ว่าปริมาณน้ำฝนจะไม่สม่ำเสมอในแต่ละปี

(6) การใช้เครื่องจักรกล/เครื่องทุ่นแรง เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 39.4 ไม่มีและไม่ได้ใช้เครื่องจักรกลหรือเครื่องทุ่นแรงในการผลิตการเกษตร รองลงมาเกษตรกรที่ไม่มีแต่เช่าหรือจ้างเครื่องจักรกล และเป็นเกษตรกรที่มีเครื่องจักรกลหรือเครื่องทุ่นแรงในการผลิตทางการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 35.1 และร้อยละ 25.5 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) สาเหตุที่มีเกษตรกรบางส่วนไม่มีและไม่ได้ใช้เครื่องจักรกล อาจเป็นเพราะมีการเลี้ยงกระบือเพื่อใช้แรงงานในการเตรียมดิน จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีเครื่องทุ่นแรงในการเตรียมดิน ส่วนการเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ใช้แรงงานสมาชิกภายในครัวเรือนเป็นหลัก

(7) ประเภทของเครื่องจักรกล เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 89.1 มีเครื่องจักรกลประเภทไถนาเดินตามเป็นของตนเอง รองลงมาหรือร้อยละ 9.4 มีเครื่องสูบน้ำ ในขณะที่เกษตรกรเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 1.5 ที่มีเครื่องจักรกลประเภทรถแทรกเตอร์ขนาดใหญ่ (ตารางที่ 3) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรยังมีระดับรายได้ที่ต่ำ จึงไม่สามารถที่จะจัดหาเครื่องทุ่นแรงด้วยตนเองได้ (ตารางที่ 3) ประกอบกับ อ.ก.ส. มีโครงการให้สินเชื่อรถไถนาเดินตาม จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถมีรถไถนาเดินตามได้มากขึ้น

(8) รายได้รวมที่เป็นเงินสด เกษตรกรมีรายได้รวมเฉลี่ยครัวเรือนละ 32,540.6 บาทต่อปี และมีรายได้ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ มีรายได้สูงสุดถึง 420,000 บาทต่อปี และรายได้ต่ำสุดไม่มีรายได้เป็นเงินสดเลย ส่วนใหญ่ของกลุ่มที่มีรายได้หรือร้อยละ 37.4 มีรายได้ตั้งแต่ 10,000-30,000 บาท รองลงมาหรือร้อยละ 32.3 มีรายได้ระดับต่ำกว่า 10,000 บาท (ตารางที่ 3) ทั้งนี้อาจเพราะว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดหนองบัวลำภู บางส่วนมีรายได้จากการทำงานต่างประเทศ จึงทำให้ค่าเฉลี่ยของรายได้สูงขึ้น ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลว่าไม่มีรายได้นั้น น่าจะเป็นเหตุจากการไม่ได้จัดบันทึกข้อมูล และบางรายสุขภาพไม่แข็งแรงในปีที่ผ่านมา จึงไม่มีรายได้ที่เป็นเงินสด

(8.1) รายได้ที่เป็นเงินสดจากการเกษตร เกษตรกรมีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 11,226.7 บาทต่อปี และมีความแตกต่างกันมากในเรื่องรายได้ที่เป็นเงินสด กล่าวคือ เกษตรกรมีรายได้สูงสุดถึง 200,000 บาทต่อปี ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรบางรายไม่มีรายได้ที่เป็นเงินสดจากการเกษตรเลย ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 67.3 มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อปี รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 23.5 มีรายได้ตั้งแต่ 10,000-30,000 บาทต่อปี ที่น่าสนใจคือ ไม่มีเกษตรกรที่มีระดับรายได้ตั้งแต่ 90,001-120,000 บาทต่อปี (ตารางที่ 3) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับรายงานของปศุสัตว์จังหวัดหนองบัวลำภู (2538) ที่รายงานผลการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านปศุสัตว์พัฒนา บ้านโนนงาม ต.หนองสวรรค์ อ.เมืองหนองบัวลำภู ว่ารายได้ของเกษตรกรเฉลี่ย 11,222 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีพื้นที่ทางการเกษตรที่แตกต่างกัน จึงทำให้รายได้แตกต่างกันไปด้วย จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่มีรายได้สูงสุด 200,000 บาทต่อปี ซึ่งมีเพียงรายเดียวนั้น ประกอบกิจกรรมการเลี้ยงสุกรขุนในลักษณะเป็นธุรกิจ เมื่อโครงการ ผกก.มีส่วนสนับสนุนจึงทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น

(8.2) รายได้ที่เป็นเงินสดจากอาชีพอื่น เกษตรกรมีรายได้จากอาชีพอื่นเฉลี่ย 21,717.9 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และมีความแตกต่างกันในระดับของรายได้ กล่าวคือ เกษตรกรมีรายได้สูงสุดถึง 420,000 บาท ขณะเดียวกันเกษตรกรบางรายไม่มีรายได้จากอาชีพอื่นเลย ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 55.0 เกษตรกรมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อปี รองลงมาหรือร้อยละ 25.9 เกษตรกรมีรายได้ตั้งแต่ 10,000-30,000 บาทต่อปี น้อยที่สุดหรือร้อยละ 2.0 เกษตรกรมีรายได้มากกว่า 120,000 บาทต่อปี (ตารางที่ 3) ทั้งนี้

เกษตรกรกลุ่มที่ไม่มีรายได้จากอาชีพอื่นให้เหตุผลว่า ไม่มีโอกาสที่จะประกอบอาชีพอื่นหรืออาชีพเสริม เพราะจำนวนแรงงานในครัวเรือนมีจำกัด ส่วนเกษตรกรที่มีรายได้จากอาชีพอื่นในระดับสูงนั้นเป็นรายได้จากบุตรหลานที่ไปใช้แรงงานภาคอุตสาหกรรมในต่างประเทศ

(9) แหล่งเงินที่ใช้ในการผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 76.5 ใช้เงินทุนของตัวเองในการผลิต รองลงมาใช้เงินทุนจากสถาบันการเงิน จากญาติหรือเพื่อนบ้าน และจากเอกชน ซึ่งมีอยู่ร้อยละ 13.1, 7.2 และ 3.2 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) ผลการศึกษาชี้ชัดแย้งกับของ สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น (2536) ที่ศึกษาเรื่องเดิม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 60.1 เคยเป็นลูกค้า ธ.ก.ส. มาก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการ และใช้เงินลงทุนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับการทำการผลิตนอกเหนือจากการดำเนินโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักนั้นไม่ได้ลงทุนเป็นเงินสด จึงใช้ทุนของตัวเองที่มีอยู่ในการผลิต

ตารางที่ 3 สภาวะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

| สภาวะทางเศรษฐกิจ                                             | จำนวน | ร้อยละ |
|--------------------------------------------------------------|-------|--------|
| <b>พื้นที่ถือครองทางการเกษตร</b>                             | 251   | 100.0  |
| ไม่มีพื้นที่การเกษตร                                         | 25    | 10.0   |
| 1-20 ไร่                                                     | 94    | 37.5   |
| 21-40 ไร่                                                    | 81    | 32.3   |
| 41-172 ไร่                                                   | 51    | 20.3   |
| (พื้นที่การเกษตรเฉลี่ย 28.9 ไร่ สูงสุด 172 ไร่ ต่ำสุด 0 ไร่) |       |        |
| <b>การถือครองพื้นที่ทำนา</b>                                 | 251   | 100.0  |
| 0-1 ไร่                                                      | 49    | 19.5   |
| 2-20 ไร่                                                     | 113   | 45.0   |
| 21-40 ไร่                                                    | 58    | 23.1   |
| 41-150 ไร่                                                   | 31    | 12.4   |
| (พื้นที่ทำนาเฉลี่ย 19.6 ไร่ สูงสุด 150 ไร่ ต่ำสุด 0 ไร่)     |       |        |

ตารางที่ 3 สภาวะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร (ต่อ)

| สภาวะทางเศรษฐกิจ                                         | จำนวน | ร้อยละ |
|----------------------------------------------------------|-------|--------|
| การถือครองพื้นที่ทำไร่                                   | 251   | 100.0  |
| ไม่มีพื้นที่ทำไร่                                        | 150   | 59.8   |
| 1-20 ไร่                                                 | 71    | 28.3   |
| 21-40 ไร่                                                | 16    | 6.4    |
| 41-142 ไร่                                               | 14    | 5.6    |
| (พื้นที่ทำไร่เฉลี่ย 9.1 ไร่ สูงสุด 142 ไร่ ต่ำสุด 0 ไร่) |       |        |
| การถือครองพื้นที่ทำสวน                                   | 251   | 100.0  |
| ไม่มีพื้นที่ทำสวน                                        | 231   | 92.0   |
| 1-9 ไร่                                                  | 17    | 6.8    |
| 10-20 ไร่                                                | 3     | 1.2    |
| (พื้นที่ทำสวนเฉลี่ย 0.4 ไร่ สูงสุด 20 ไร่ ต่ำสุด 0 ไร่)  |       |        |
| สภาพการถือครองที่ดินทำการเกษตร                           | 251   | 100.0  |
| เป็นของตัวเองทั้งหมด                                     | 209   | 83.3   |
| ไม่มีที่ดินและไม่เช่า                                    | 23    | 9.2    |
| เช่าคนอื่นทั้งหมด                                        | 14    | 5.6    |
| เป็นของตนเองและเช่าคนอื่นเพิ่ม                           | 5     | 2.0    |
| การเลี้ยงสัตว์                                           | 251   | 100.0  |
| เลี้ยง                                                   | 140   | 55.8   |
| ไม่เลี้ยง                                                | 111   | 44.2   |
| ประเภทของสัตว์ที่เกษตรกรเลี้ยง                           | 140   | 100.0  |
| กระบือ                                                   | 46    | 32.9   |
| เป็ด/ไก่                                                 | 37    | 26.4   |
| โคเนื้อ                                                  | 36    | 25.7   |
| อื่นๆ (ตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป)                             | 14    | 10.0   |
| สุกร                                                     | 7     | 5.0    |

ตารางที่ 3 สภาวะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร (ต่อ)

| สภาวะทางเศรษฐกิจ                                                       | จำนวน | ร้อยละ |
|------------------------------------------------------------------------|-------|--------|
| การเลี้ยงปลา                                                           | 251   | 100.0  |
| ไม่เลี้ยง                                                              | 208   | 82.9   |
| เลี้ยง                                                                 | 43    | 17.1   |
| การใช้เครื่องจักรกล/ เครื่องทุ่นแรง                                    | 251   | 100.0  |
| ไม่มีและไม่ใช้                                                         | 99    | 39.4   |
| ไม่มีแต่เช่าหรือจ้าง                                                   | 88    | 35.1   |
| มีเครื่องจักรกล/ เครื่องทุ่นแรง                                        | 64    | 25.5   |
| ประเภทของเครื่องจักรกล/ เครื่องทุ่นแรง                                 | 64    | 100.0  |
| รถไถนาเดินตาม                                                          | 57    | 89.1   |
| เครื่องสูบน้ำ                                                          | 6     | 9.4    |
| รถแทรกเตอร์ขนาดใหญ่                                                    | 1     | 1.5    |
| รายได้รวมที่เป็นเงินสด                                                 | 251   | 100.0  |
| ต่ำกว่า 10,000 บาท                                                     | 81    | 32.3   |
| 10,000-30,000 บาท                                                      | 94    | 37.4   |
| 30,001-60,000 บาท                                                      | 44    | 17.5   |
| 60,001-90,000 บาท                                                      | 11    | 4.4    |
| 90,001-120,000 บาท                                                     | 9     | 3.6    |
| มากกว่า 120,000 บาท                                                    | 12    | 4.8    |
| (รายได้รวมเฉลี่ย 32,540.6 บาท สูงสุด 420,000 บาท ต่ำสุด 0 บาท)         |       |        |
| รายได้ที่เป็นเงินสดทางการเกษตร                                         | 251   | 100.0  |
| ต่ำกว่า 10,000 บาท                                                     | 169   | 67.3   |
| 10,000-30,000 บาท                                                      | 59    | 23.5   |
| 30,001-60,000 บาท                                                      | 16    | 6.4    |
| 60,001-90,000 บาท                                                      | 4     | 1.6    |
| 90,001-120,000 บาท                                                     | 0     | 0      |
| มากกว่า 120,000 บาท                                                    | 3     | 1.2    |
| (รายได้ทางการเกษตรเฉลี่ย 11,226.7 บาท สูงสุด 200,000 บาท ต่ำสุด 0 บาท) |       |        |

ตารางที่ 3 สภาวะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร (ต่อ)

| สภาวะทางเศรษฐกิจ                                                        | จำนวน | ร้อยละ |
|-------------------------------------------------------------------------|-------|--------|
| รายได้ที่เป็นเงินสดจากอาชีพอื่น                                         | 251   | 100.0  |
| ต่ำกว่า 10,000 บาท                                                      | 138   | 55.0   |
| 10,000-30,000 บาท                                                       | 65    | 25.9   |
| 30,001-60,000 บาท                                                       | 28    | 11.1   |
| 60,001-90,000 บาท                                                       | 8     | 3.2    |
| 90,001-120,000 บาท                                                      | 7     | 2.8    |
| มากกว่า 120,000 บาท                                                     | 5     | 2.0    |
| (รายได้จากอาชีพอื่นเฉลี่ย 21,717.9 บาท สูงสุด 420,000 บาท ต่ำสุด 0 บาท) |       |        |
| แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการผลิต                                             | 251   | 100.0  |
| ของตนเอง                                                                | 192   | 76.5   |
| จากสถาบันการเงิน                                                        | 33    | 13.1   |
| จากญาติ/เพื่อนบ้าน                                                      | 18    | 7.2    |
| จากเอกชน                                                                | 8     | 3.2    |

#### 4.1.3 สภาพการถือครองและลักษณะพื้นที่การเกษตร

(1) เอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 47.4 ถือครองที่ดินโดยมี นส.3 เป็นเอกสารสิทธิ์ รองลงมาเกษตรกรหรือร้อยละ 24.1 ถือเอกสารสิทธิ์โดยมี สปก.4-01ก. (หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน) ซึ่งออกโดยสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัด ส่วนที่เหลือถือครองโดย ภบท.5 (ใบเสียภาษีบำรุงท้องที่) ซึ่งออกโดยที่ว่าการอำเภอในพื้นที่ และการถือครองโดยสิทธิ์อย่างอื่น ซึ่งมีร้อยละ 21.5 และร้อยละ 7.0 ตามลำดับ (ตารางที่ 4) ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับเอกสารสิทธิ์เป็น นส.3 อาจเพราะว่าในท้องที่อำเภอเมืองหนองบัวลำภูส่วนใหญ่อยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ จึงสามารถที่จะดำเนินการออกใบเอกสารสิทธิ์ดังกล่าวได้ บางส่วนที่ได้เอกสารสิทธิ์ สปก.4-01ก. นั้น เนื่องจากพื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนหลังประกาศเพิกถอนป่าสงวน และให้มี การดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ตามนโยบายของรัฐบาล จึงทยอยออกเอกสารสิทธิ์ดังกล่าว เรื่อยมา

(2) ระดับความอุดมสมบูรณ์ของดิน ที่ดินของเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 67.5 ประเมินว่ามีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง รองลงมาที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และอุดมสมบูรณ์ ระดับสูง ซึ่งมีร้อยละ 18.9 และร้อยละ 13.6 ตามลำดับ (ตารางที่ 4) ทั้งนี้ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร และผู้วิจัยได้ศึกษาจากแผนที่ดินของจังหวัดพบว่าสภาพของดินโดยทั่วไปจะเป็นดินร่วนปนทราย (sandy loam) เป็นส่วนใหญ่

(3) การประสบปัญหาเกี่ยวกับดินของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 66.7 พบว่าดินของตนเองส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา รองลงมาในจำนวนเกษตรกรใกล้เคียงกัน ประสบปัญหาเกี่ยวกับสภาพดินเป็นดินทราย และสภาพดินเป็นกรดหรือหินปนมาก ซึ่งมี ร้อยละ 17.5 และร้อยละ 15.8 ตามลำดับ (ตารางที่ 4) การที่ดินประกอบ ด้วยทรายและกรดนั้น เกิดจากพื้นที่เป็นต้นกำเนิดของดินเป็นดินทรายที่อยู่บนภูเขาต้นเห็ด ตะวันออกของจังหวัด

(4) แหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 85.5 เกษตรกรใช้น้ำฝน อย่างเดียวในการผลิตทางการเกษตร รองลงมาหรือร้อยละ 13.2 ใช้น้ำจากแหล่งน้ำ ธรรมชาติ ส่วนร้อยละ 1.3 ใช้แหล่งน้ำสำรองอื่นในการผลิตทางการเกษตร (ตารางที่

- 4) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ดำเนินการอยู่ในเขตอาศัยน้ำฝน ประกอบกับบริเวณดังกล่าวไม่มีพื้นที่การเกษตรชลประทาน

(5) ภาวะการประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 64.5 เกษตรกร ประสบภาวะขาดแคลนน้ำเป็นมาปี รองลงมาเกษตรกรประสบภาวะขาดแคลนน้ำเป็นประจำ และไม่มีปัญหาการขาดแคลนน้ำ ซึ่งมีร้อยละ 21.5 และร้อยละ 14.2 ตามลำดับ (ตารางที่ 4) ทั้งนี้ตาม กรมส่งเสริมการเกษตร (2530) ที่รายงานสถิติและข้อมูลเบื้องต้นถึงสภาวะการกระจายตัวของปริมาณน้ำฝนไม่สม่ำเสมอ อีกทั้งสภาพภูมิประเทศจังหวัดหนองบัวลำภูจะได้รับอิทธิพลน้ำฝนจากพายุใต้ฝุ่นจากทะเลจีนใต้ แต่ปรากฏว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่เงาฝน (rain shadow) ถูกบังทิศทางของพายุฝนด้วยเทือกเขาภูพาน ซึ่งเป็นแนวยาวตลอดแนวทิศตะวันออก ส่วนมรสุมตะวันออกเฉียงใต้พื้นที่ดังกล่าวอยู่ห่างไกลมาก แรงลมไม่สามารถจะพัดพาฝนให้เข้าไปตกในพื้นที่ดังกล่าวได้

ตารางที่ 4 สภาพการถือครองและลักษณะของพื้นที่การเกษตร

| ลักษณะของพื้นที่               | จำนวน | ร้อยละ |
|--------------------------------|-------|--------|
| เอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน | 228   | 100.0  |
| นส. 3                          | 108   | 47.4   |
| สปก.                           | 55    | 24.1   |
| กบข. 5                         | 49    | 21.5   |
| เอกสารสิทธิ์อย่างอื่น          | 16    | 7.0    |
| ระดับความอุดมสมบูรณ์ของดิน     | 228   | 100.0  |
| ระดับปานกลาง                   | 154   | 67.5   |
| ระดับต่ำ                       | 43    | 18.9   |
| ระดับสูง                       | 31    | 13.6   |

ตารางที่ 4 สภาพการถือครองและลักษณะของพื้นที่การเกษตร (ต่อ)

| ลักษณะของพื้นที่         | จำนวน | ร้อยละ |
|--------------------------|-------|--------|
| สภาพปัญหาของดิน          | 228   | 100.0  |
| ไม่มีปัญหา               | 152   | 66.7   |
| ดินทราย                  | 40    | 17.5   |
| ดินกรวด/หินปน            | 36    | 15.8   |
| แหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร | 228   | 100.0  |
| ใช้น้ำฝนอย่างเดียว       | 195   | 85.5   |
| แหล่งน้ำธรรมชาติ         | 30    | 13.2   |
| แหล่งน้ำสำรองอื่นๆ       | 3     | 1.3    |
| การประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ  | 228   | 100.0  |
| ขาดแคลนน้ำบางปี          | 147   | 64.5   |
| ขาดแคลนน้ำประจำ          | 49    | 21.5   |
| ไม่มีปัญหา               | 32    | 14.0   |

#### 4.2 การดำเนินงานของเกษตรกรในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร

การนำเสนอและอภิปรายผลในส่วนนี้แยกออกเป็น 4 กิจกรรม ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่เกษตรกรจะต้องกระทำโดยตรง หรือจะต้องเป็นผู้เข้าร่วมกระทำ ดังนี้ (1) ด้านการประชาสัมพันธ์ในโครงการ (2) เกี่ยวกับทางเลือกทางการเกษตรในโครงการ (3) ด้านแผนการผลิตในโครงการ และ (4) ด้านการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ในโครงการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

#### 4.2.1 การดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์โครงการให้แก่เกษตรกร

(1) แหล่งที่ทำให้เกษตรกรทราบเกี่ยวกับโครงการ เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 78.9 ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์โครงการ รองลงมาหรือร้อยละ 16.7 ได้รับทราบโครงการจากเพื่อนบ้าน ส่วนที่เหลือได้รับจากวิทยุ โทรทัศน์ สื่ออื่นๆ และจากเอกสารสิ่งพิมพ์ ซึ่งมีร้อยละ 3.2 และร้อยละ 1.2 ตามลำดับ (ตารางที่ 5) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับของ สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2537) ที่ศึกษาการประเมินผลโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 95.9 ได้รับฟังการเสนอทางเลือจากเจ้าหน้าที่ หึ่งนั้นจะมาจากสาเหตุที่โครงการ ผกค. เป็นโครงการใหม่ ดำเนินการในเขตนาร่อง ลักษณะการประชาสัมพันธ์ที่จะให้เกษตรกรสามารถเข้าใจได้ต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโดยตรง จึงจะสามารถทำความเข้าใจได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (เกษตรตำบล)

(2) วิธีการที่ได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 88.8 ได้รับข่าวสารด้วยวิธีการประชุมกลุ่มใหญ่ที่จัดขึ้นโดยเจ้าหน้าที่ รองลงมาเกษตรกรจำนวนเล็กน้อยที่ได้รับข่าวสารด้วยวิธีการประชุมกลุ่มย่อย วิธีการอื่นๆ เช่น ใช้หอกระจายข่าว เป็นต้น และวิธีการเยี่ยมเยียนรายครัวเรือน ซึ่งมีร้อยละ 5.2, 4.0 และ 2.0 ตามลำดับ (ตารางที่ 5) หึ่งนี้อาจเป็นเพราะวิธีการประชุมกลุ่มใหญ่นั้นสามารถทำความเข้าใจรวมทั้งการซักถามปัญหาของบุคคลเป้าหมายได้รวดเร็วและได้ในปริมาณที่มาก

(3) การจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์โครงการ เกษตรกรส่วนมากหรือร้อยละ 50.2 ได้รับการประชาสัมพันธ์จากเจ้าหน้าที่ในลักษณะทำงานเป็นทีม รองลงมาหรือร้อยละ 41.4 ได้รับการประชาสัมพันธ์ทั้งสองลักษณะ คือ ทั้งเป็นทีม และลักษณะเจ้าหน้าที่เพียงคนเดียว และร้อยละ 8.4 ได้รับการประชาสัมพันธ์ลักษณะเจ้าหน้าที่เพียงคนเดียว (ตารางที่ 5) หึ่งนี้อาจเพราะว่าการดำเนินงานตามโครงการจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการทำงานในระดับต่างๆ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะร่วมเป็นกรรมการประชาสัมพันธ์โครงการจึงอยู่ในลักษณะเป็นทีมงานเป็นส่วนมาก

(4) ระดับความเพียงพอในการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่แก่เกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 74.1 ได้รับการประชาสัมพันธ์จากเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับเพียงพอที่เหลือน้อยหรือร้อยละ 25.9 เกษตรกรมีความเห็นว่ายังไม่มีเพียงพอกับการที่เจ้าหน้าที่ทำการประชาสัมพันธ์ (ตารางที่ 5) กลุ่มที่ยังไม่เพียงพอในการบริการประชาสัมพันธ์ เกษตรกรให้สัมภาษณ์ว่าไม่มีโอกาสเข้าร่วมประชุม เนื่องจากความจำเป็นด้านการประกอบอาชีพและการค้ำบ้านเรือนที่อยู่ห่างไกลจากกลุ่ม จึงอาจทำให้สับสนและต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น

(5) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่โครงการภายในกลุ่มของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 55.4 ไม่ได้ช่วยทำการประชาสัมพันธ์เผยแพร่เพิ่มเติม ส่วนที่เหลืออีก ร้อยละ 44.6 ได้ช่วยทำการประชาสัมพันธ์เผยแพร่เพิ่มเติม (ตารางที่ 5) ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ประชาสัมพันธ์เพิ่มให้เหตุผลว่า ภายในหมู่บ้านเดียวกันเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับฟังรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการจากเจ้าหน้าที่แล้ว การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของเกษตรกรจึงเป็นการหาข้อยุติในการตัดสินใจเลือกทางเลือกทางการเกษตรเป็นส่วนมาก

(6) ระดับของการประชาสัมพันธ์เพิ่มของโครงการ เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 74.1 แจ้งว่าโครงการมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มในระดับน้อย ส่วนที่เหลือหรือร้อยละ 25.9 แจ้งว่าโครงการมีการประชาสัมพันธ์ในระดับมาก (ตารางที่ 5) ทั้งนี้การประชาสัมพันธ์เพิ่มมาน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะการเป็นผู้นำ กล่าวคือ ถ้าผู้ที่เป็นผู้นำที่มีความสำคัญและเกษตรกรให้การยอมรับมาก ก็จะมีการเผยแพร่การประชาสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น เช่น ผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำทางการเกษตร เป็นต้น

ตารางที่ 5 การดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์โครงการให้แก่เกษตรกร

| กิจกรรมการประชาสัมพันธ์                                        | จำนวน      | ร้อยละ       |
|----------------------------------------------------------------|------------|--------------|
| <b>แหล่งที่เกษตรกรรับทราบโครงการ</b>                           | <b>251</b> | <b>100.0</b> |
| เจ้าหน้าที่ของรัฐ                                              | 198        | 78.9         |
| เพื่อนบ้าน                                                     | 42         | 16.7         |
| วิทยุ โทรทัศน์ สื่ออื่นๆ                                       | 8          | 3.2          |
| เอกสารสิ่งพิมพ์                                                | 3          | 1.2          |
| <b>วิธีการที่ได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่</b>                   | <b>251</b> | <b>100.0</b> |
| การประชุมกลุ่มใหญ่                                             | 223        | 88.8         |
| การประชุมกลุ่มย่อย                                             | 13         | 5.2          |
| วิธีการอื่นๆ เช่น การใช้หอกระจายข่าว                           | 10         | 4.0          |
| การเยี่ยมเยียนรายครัวเรือน                                     | 5          | 2.0          |
| <b>การจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์โครงการ</b>                   | <b>251</b> | <b>100.0</b> |
| ประชาสัมพันธ์เป็นทีม                                           | 126        | 50.2         |
| ประชาสัมพันธ์ทั้งสองลักษณะ                                     | 104        | 41.4         |
| ประชาสัมพันธ์แบบตัวคนเดียว                                     | 21         | 8.4          |
| <b>ความเพียงพอที่เจ้าหน้าที่ทำการประชาสัมพันธ์</b>             | <b>251</b> | <b>100.0</b> |
| เพียงพอ                                                        | 186        | 74.1         |
| ไม่เพียงพอ                                                     | 65         | 25.9         |
| <b>การประชาสัมพันธ์เผยแพร่โครงการเพิ่มภายในกลุ่มของเกษตรกร</b> | <b>251</b> | <b>100.0</b> |
| ไม่ได้ประชาสัมพันธ์เพิ่ม                                       | 139        | 55.4         |
| ได้ประชาสัมพันธ์เพิ่ม                                          | 112        | 44.6         |
| <b>ระดับของการประชาสัมพันธ์เพิ่ม</b>                           | <b>112</b> | <b>100.0</b> |
| ได้ประชาสัมพันธ์เพิ่มน้อย                                      | 83         | 74.1         |
| ได้ประชาสัมพันธ์เพิ่มมาก                                       | 29         | 25.9         |

#### 4.2.2 การดำเนินงานเกี่ยวกับทางเลือกทางการเกษตร

(1) เจ้าหน้าที่ผู้แนะนำเสนอทางเลือกแก่เกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 83.7 ระบุว่า เป็นเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล รองลงมาเกษตรกรได้รับการนำเสนอทางเลือกจากเจ้าหน้าที่อื่น ๆ และจากเกษตรอำเภอ ซึ่งมีร้อยละ 12.7 และ 3.6 ตามลำดับ (ตารางที่ 6) การที่เกษตรกรจำนวนมากได้รับการนำเสนอทางเลือกจากเกษตรตำบล ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2537) ที่ศึกษาเรื่องเดิมพบว่า เกษตรกรได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลมาให้ความแนะนำมากที่สุด หรือร้อยละ 86.7 และผลการศึกษายังใกล้เคียงกับของ สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น (2536) ที่ศึกษาเรื่องเดิมพบว่า เกษตรกรได้นำเสนอขอรับสินเชื่อตามโครงการกับเกษตรตำบลมากที่สุด หรือร้อยละ 78.5 อาจเป็นเพราะว่าเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลเป็นบุคลากรที่รับผิดชอบในระดับพื้นที่ ต้องสัมผัสกับเกษตรกรโดยตรง และจะต้องเป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการ จึงทำให้ต้องทำหน้าที่ด้านการประชาสัมพันธ์หรือการนำเสนอทางเลือกทางการเกษตรเป็นเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล

(2) ระดับความเข้าใจของเกษตรกรจากการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 61.4 ระบุว่าเจ้าหน้าที่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้เข้าใจได้ในระดับปานกลาง ส่วนที่เหลือระบุว่าสามารถถ่ายทอดความรู้ให้เข้าใจได้ในระดับดี และไม่สามารถถ่ายทอดให้เข้าใจได้ ซึ่งมีร้อยละ 23.9 และร้อยละ 14.7 ตามลำดับ (ตารางที่ 6) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับของ สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น (2536) ที่ได้ศึกษาเรื่องเดิมพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 59.6 มีความเข้าใจในทางเลือกทางการเกษตรที่เจ้าหน้าที่แนะนำได้ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะทักษะในการถ่ายทอดที่ไม่ดีเพียงพอของเจ้าหน้าที่ หรือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่ยังไม่ลึกซึ้ง หรือความยังไม่มั่นใจในความสำเร็จเกี่ยวกับโครงการ

(3) ความเหมาะสมของจำนวนข้อมูลที่เกษตรกรจะต้องกรอกในแบบ กส.2 (แบบกรอกข้อมูลทางการเกษตรเพื่อเสนอต่อเจ้าหน้าที่) ให้กับเจ้าหน้าที่ เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 49.0 ระบุว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนที่เหลือระบุว่าอยู่ในระดับมากเกินไปซึ่งมีร้อยละ 41.0 และอยู่ในระดับน้อยเกินไปซึ่งมีร้อยละ 10.0 (ตารางที่ 6)

ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับของ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2537) ที่ศึกษาการประเมินแผนฟื้นฟูการเกษตร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าข้อมูลที่จะต้องให้กับเจ้าหน้าที่ตามแบบ กส.2 นั้นเห็นว่ามีมากเกินไป ทั้งนี้อาจเพราะว่าเกษตรกรไม่สามารถที่จะเขียนหนังสือได้ดีเท่าที่ควร และไม่ชอบที่จะเขียนมากนักตามเหตุผลข้างต้น (ตารางที่ 2)

(4) ความเพียงพอของระยะเวลา 7 วันที่เกษตรกรต้องใช้ในการตัดสินใจเลือกทางเลือกทางการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 76.5 ตอบว่าเพียงพอ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 23.5 ระบุว่าไม่เพียงพอ (ตารางที่ 6) ทั้งนี้อาจเพราะเกษตรกรสามารถที่จะทำความเข้าใจในหลักการและวิธีการที่จะปฏิบัติตามแผนได้ จึงสามารถตัดสินใจในระยะเวลา 7 วันได้

(5) ระยะเวลาที่เกษตรกรต้องการในการตัดสินใจเลือกทางเลือกทางการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 76.5 ระบุว่าเวลาที่กำหนดให้ 7 วันมีความเพียงพอ รองลงมาหรือร้อยละ 13.9 ระบุว่าระยะเวลาที่ให้ตัดสินใจควรอยู่ระหว่าง 15 วัน ส่วนที่เหลือเกษตรกรเห็นว่าควรมีระยะเวลาให้ตัดสินใจระหว่าง 30 วัน 10 วัน และ 20 วัน ซึ่งมีร้อยละ 6.0, 3.2 และ 0.4 ตามลำดับ (ตารางที่ 6) เกษตรกรที่ยังไม่สามารถตัดสินใจได้ในระยะเวลา 7 วันนั้น อาจเพราะว่าบ้านพักอยู่ห่างไกลจากเพื่อนบ้านและจากเจ้าหน้าที่ หรือไม่มีเวลาที่จะปรึกษากับเพื่อนบ้านถึงรายละเอียดของโครงการมากนัก จึงอาจจะตัดสินใจล่าช้าบ้าง

(6) ความเพียงพอของทางเลือกทางการเกษตรในจำนวน 10 ทางเลือก เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 81.3 ระบุว่าทางเลือกที่ทางราชการนำเสนอ 10 ทางเลือกนั้นมีความเพียงพอ ส่วนอีกร้อยละ 18.7 ระบุว่าจำนวนทางเลือกยังไม่เพียงพอที่จะตัดสินใจเลือกได้ (ตารางที่ 6) ทั้งนี้อาจเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าทางเลือกมีความครอบคลุมและสอดคล้องกับแนวทางที่เกษตรกรได้ปฏิบัติอยู่แล้ว

(7) ความสอดคล้องของทางเลือกกับการปฏิบัติอยู่ของเกษตรกร ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 81.7 เกษตรกรเห็นว่าทางเลือกมีความสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาเห็นว่ามีความสอดคล้องน้อย และเห็นว่าสอดคล้องมาก ซึ่งมีร้อยละ

11.6 และร้อยละ 6.8 ตามลำดับ (ตารางที่ 6) ทั้งนี้อาจเพราะว่าการกำหนดทางเลือก  
ในเอกสารหลักวิชาการและการปรับใช้ในท้องถิ่นอยู่แล้ว

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับของ สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาค  
ตะวันออกเฉียงเหนือ (2537) ที่ศึกษาเรื่องเดิมพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ  
84.9 เห็นว่าทางเลือกนั้นสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และเคยมีประสบการณ์มาก่อน

(8) บุคคลที่เกษตรกรปรึกษาเมื่อจำเป็นต้องการตัดสินใจเลือกทางเลือก  
เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 77.3 ระบุว่าปรึกษาสมาชิกภายในครอบครัว รองลงมา  
เกษตรกรระบุว่าตัดสินใจด้วยตัวเอง ปรึกษาเพื่อนบ้าน และปรึกษาเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีร้อยละ  
15.9, 5.6 และ 1.2 ตามลำดับ (ตารางที่ 6) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับของสำนักงาน  
ส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2537) ที่ศึกษาเรื่องเดิมพบว่า เกษตรกร  
ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 65.1 มีการตัดสินใจเลือกทางเลือกร่วมกับครอบครัว และยัง  
สอดคล้องกับของ สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น (2536) ที่ศึกษาเรื่องเดิมพบว่า  
เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 58.0 มีการปรึกษารอบครัวก่อนการตัดสินใจเลือกทาง  
เลือกทางการเกษตร ทั้งนี้อาจเพราะสถาบันครอบครัวเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ชิดที่สุดของบุคคล  
ในชุมชน มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวอย่างลึกซึ้งและแน่นแฟ้น (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข,  
2537) ฉะนั้นการตัดสินใจทางข้อยอมผ่านการปรึกษาและได้รับการยอมรับจากสมาชิกใน  
สถาบันครอบครัว

(9) การปรับเปลี่ยนทางเลือกของเกษตรกรเพื่อให้เกิดความเหมาะสม  
เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 54.6 ไม่มีการปรับเปลี่ยนทางเลือกทางการเกษตร  
ส่วนที่เหลือหรือร้อยละ 45.4 มีการปรับเปลี่ยนทางเลือกเพื่อให้เกิดความเหมาะสม  
(ตารางที่ 6) ผลการศึกษานี้ขัดแย้งกับของสำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น (2536) ที่  
ศึกษาในเรื่องเดิม พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่หรือร้อยละ 69.9 มีการเปลี่ยนแปลง  
ทางเลือก ทั้งนี้อาจเพราะการศึกษาของจังหวัดขอนแก่นศึกษาเฉพาะเกษตรกรที่ได้รับการ  
สนับสนุนสินเชื่อ และจำเป็นต้องส่งชำระหนี้สินให้กับ ธ.ก.ส. จึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยน  
แปลงเพื่อความเหมาะสมมากที่สุด ทั้งนี้อาจเพราะทางเลือกนั้นมีความสอดคล้องกับแนวทาง  
ที่เกษตรกรถือปฏิบัติอยู่แล้ว จึงไม่มีการปรับเปลี่ยนมากนัก

(10) จำนวนทางเลือกที่เกษตรกรตัดสินใจเลือก เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 91.5 ได้ตัดสินใจเลือกทางเลือกเพียง 1 ทางเลือก รองลงมาเลือกทางเลือกจำนวน 2 ทางเลือก ซึ่งมีร้อยละ 8.0 และเกษตรกรที่เลือกจำนวน 3 ทางเลือก ซึ่งมีร้อยละ 0.5 (ตารางที่ 6) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรอาจมีจำนวนแรงงาน พื้นที่ทางการเกษตร และศักยภาพของพื้นที่มีขีดจำกัด จึงไม่สามารถจะเลือกทางเลือกได้มาก

(11) ประเภททางเลือกที่เกษตรกรตัดสินใจเลือก เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 46.0 ตัดสินใจเลือกกิจกรรมการเลี้ยงโคเนื้อ รองลงมาร้อยละ 20.5 ตัดสินใจเลือกกิจกรรมการเลี้ยงกระบือ ส่วนที่เหลือตัดสินใจเลือกกิจกรรมอื่นมากกว่า 1 ทางเลือก กิจกรรมการเลี้ยงปลา และกิจกรรมการเลี้ยงสุกร ซึ่งมีร้อยละ 13.0, 10.7 และ 9.8 ตามลำดับ (ตารางที่ 6) ทั้งนี้การที่เกษตรกรตัดสินใจเลือกกิจกรรมการเลี้ยงโคเนื้อมากกว่ากิจกรรมอื่น อาจเพราะว่าเกษตรกรสามารถใช้น้ำจากแหล่งน้ำที่มีอยู่จำกัดในการเลี้ยงโคเนื้อได้ ประกอบกับราคาโคเนื้อในระยะดำเนินการตามโครงการนี้มีราคาสูง ทำให้เป็นที่สนใจให้เกษตรกรตัดสินใจเลือกกิจกรรมดังกล่าว

ตารางที่ 6 การดำเนินงานของเกษตรกรเกี่ยวกับทางเลือกทางการเกษตรในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร

| กิจกรรมทางเลือกทางการเกษตร                        | จำนวน | ร้อยละ |
|---------------------------------------------------|-------|--------|
| <b>เจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมทางเลือกแก่เกษตรกร</b> | 251   | 100.0  |
| เกษตรกรตำบล                                       | 210   | 83.7   |
| เจ้าหน้าที่อื่นๆ                                  | 32    | 12.7   |
| เกษตรกรอำเภอ                                      | 9     | 3.6    |
| <b>ระดับความเข้าใจของเกษตรกรจากการถ่ายทอด</b>     |       |        |
| <b>ความรู้จากเจ้าหน้าที่</b>                      | 251   | 100.0  |
| เข้าใจได้ในระดับปานกลาง                           | 154   | 61.4   |
| เข้าใจได้ในระดับดี                                | 60    | 23.9   |
| ไม่สามารถเข้าใจได้                                | 37    | 14.7   |

ตารางที่ 6 การดำเนินงานของเกษตรกรเกี่ยวกับทางเลือกทางการเกษตรในโครงการ  
สนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร (ต่อ)

| กิจกรรมทางเลือกทางการเกษตร                          | จำนวน | ร้อยละ |
|-----------------------------------------------------|-------|--------|
| ความเหมาะสมของจำนวนข้อมูลที่เกษตรกรจะต้อง           |       |        |
| กรอกแบบ กส.2 ให้กับเจ้าหน้าที่                      | 251   | 100.0  |
| ข้อมูลมากปานกลาง                                    | 123   | 49.0   |
| ข้อมูลมากเกินไป                                     | 103   | 41.0   |
| ข้อมูลน้อยเกินไป                                    | 25    | 10.0   |
| ความเพียงพอของเกษตรกรต่อระยะเวลา 7 วัน              |       |        |
| ที่เกษตรกรต้องใช้ตัดสินใจเลือกทางเลือก              | 251   | 100.0  |
| เพียงพอ                                             | 192   | 76.5   |
| ไม่เพียงพอ                                          | 59    | 23.5   |
| ระยะเวลาที่เกษตรกรต้องการใช้ในการตัดสินใจ           |       |        |
| เลือกทางเลือกทางการเกษตร                            | 251   | 100.0  |
| 7 วัน                                               | 192   | 76.5   |
| 15 วัน                                              | 35    | 13.9   |
| 30 วัน                                              | 15    | 6.0    |
| 10 วัน                                              | 8     | 3.2    |
| 20 วัน                                              | 1     | 0.4    |
| (ระยะเวลาเฉลี่ย 9.6 วัน สูงสุด 20 วัน ต่ำสุด 7 วัน) |       |        |
| ความเพียงพอของทางเลือกทางการเกษตร                   |       |        |
| (จำนวน 10 ทางเลือก)                                 | 251   | 100.0  |
| เพียงพอ                                             | 204   | 81.3   |
| ไม่เพียงพอ                                          | 47    | 18.7   |

ตารางที่ 6 การดำเนินงานของเกษตรกรเกี่ยวกับทางเลือกทางการเกษตรในโครงการ  
สนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร (ต่อ)

| กิจกรรมทางเลือกทางการเกษตร                             | จำนวน      | ร้อยละ       |
|--------------------------------------------------------|------------|--------------|
| <b>ความสอดคล้องของทางเลือกกับการปฏิบัติของผู้ของ</b>   |            |              |
| <b>เกษตรกร</b>                                         | <b>251</b> | <b>100.0</b> |
| สอดคล้องปานกลาง                                        | 205        | 81.7         |
| สอดคล้องน้อย                                           | 29         | 11.6         |
| สอดคล้องมาก                                            | 17         | 6.8          |
| <b>บุคคลที่เกษตรกรปรึกษาเมื่อจำเป็นต้องการตัดสินใจ</b> |            |              |
| <b>เลือกทางเลือก</b>                                   | <b>251</b> | <b>100.0</b> |
| ปรึกษาครอปครัว                                         | 194        | 77.3         |
| ตัดสินใจด้วยตัวเอง                                     | 40         | 15.9         |
| ปรึกษาเพื่อนบ้าน                                       | 14         | 5.6          |
| ปรึกษาเจ้าหน้าที่                                      | 3          | 1.2          |
| <b>การปรับเปลี่ยนทางเลือกของเกษตรกรเพื่อให้เกิด</b>    |            |              |
| <b>ความเหมาะสม</b>                                     | <b>251</b> | <b>100.0</b> |
| ไม่มีการปรับเปลี่ยน                                    | 137        | 54.6         |
| มีการปรับเปลี่ยน                                       | 114        | 45.4         |
| <b>จำนวนทางเลือกที่เกษตรกรตัดสินใจเลือก</b>            | <b>224</b> | <b>100.0</b> |
| จำนวน 1 ทางเลือก                                       | 205        | 91.5         |
| จำนวน 2 ทางเลือก                                       | 18         | 8.0          |
| จำนวน 3 ทางเลือก                                       | 1          | 0.5          |
| <b>ประเภททางเลือกที่เกษตรกรตัดสินใจเลือก</b>           | <b>224</b> | <b>100.0</b> |
| การเลี้ยงโคเนื้อ                                       | 103        | 46.0         |
| การเลี้ยงกระบือ                                        | 46         | 20.5         |
| อื่นๆ และมากกว่า 1 ทางเลือก                            | 29         | 13.0         |
| การเลี้ยงปลา                                           | 24         | 10.7         |
| การเลี้ยงสุกร                                          | 22         | 9.8          |

#### 4.2.3 การดำเนินงานของเกษตรกรในแผนการผลิตในโครงการลุ่มสุมแผน การผลิตของเกษตรกร

(1) การดำเนินการจัดทำแผนการผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 60.4 ให้บุคคลอื่นจัดทำแผนการผลิตให้ รองลงมาซึ่งมีร้อยละ 33.5 ได้จัดทำแผนด้วยตัวเอง และส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 6.0 ได้ให้คนอื่นเป็นคนช่วยชี้แนะในการจัดทำแผนการผลิต (ตารางที่ 7) ทั้งนี้เนื่องจากจากการจัดทำแผนการผลิตเป็นสิ่งที่ต้องใช้ความสามารถในการเขียนหนังสือ โดยเฉพาะการจัดทำตามแบบ กส.3 ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา (ตารางที่ 2) และเกษตรกรให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า การเขียนหนังสือไม่ค่อยถนัดมากนัก ประกอบกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการจำเป็นต้องเร่งรัดในการดำเนินการจัดทำแผน จะได้นำเสนอแผนการผลิตต่อคณะกรรมการระดับอำเภอ เพื่อการพิจารณาอนุมัติให้ทันกับงบประมาณและระยะเวลาการดำเนินงานต่อไป

(2) แหล่งชี้แนะในการจัดทำแผนการผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 89.3 ได้รับการชี้แนะในการจัดทำแผนการผลิตจากเจ้าหน้าที่ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 10.7 ได้รับการชี้แนะจากเพื่อนบ้าน (ตารางที่ 7) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับของ สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2537) ที่ศึกษาเรื่องเดิม พบว่าส่วนใหญ่หรือร้อยละ 62.6 เจ้าหน้าที่ช่วยในการวิเคราะห์แผนการผลิตเพื่อช่วยเกษตรกรในการจัดทำแผนการผลิต ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรมีความใกล้ชิดและเชื่อในตัวเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะเกษตรกรตำบลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ และมีความรู้เกี่ยวกับโครงการในระดับพื้นที่ พร้อมทั้งเกษตรกรตำบลได้ติดตามนิเทศงานของเกษตรกรเกี่ยวกับโครงการอยู่เสมอ (ตารางที่ 5)

(3) ความสามารถในการปฏิบัติตามแผนการผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 73.5 สามารถปฏิบัติตามแผนได้ในระดับปานกลาง ส่วนที่เหลือหรือร้อยละ 26.5 ปฏิบัติตามได้ในระดับมาก (ตารางที่ 7) ทั้งนี้เนื่องจากความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติ จึงทำให้การปฏิบัติได้ในระดับปานกลาง เหตุผลเพราะเทคนิควิธีการปฏิบัติยุ่งยากมากขึ้น ลงทุนสูงขึ้น สภาพธรรมชาติไม่เอื้ออำนวย ปริมาณฝนตกน้อย

(4) การเปลี่ยนแปลงรายได้ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 48.4 มีรายได้ลดลงกว่าเดิม รองลงมาซึ่งมีร้อยละ 36.2 มีระดับรายได้ในระดับเท่าเดิม ส่วนที่เหลือร้อยละ 15.4 มีระดับรายได้มากขึ้นกว่าเดิม (ตารางที่ 7) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นในราคาที่แพงกว่าท้องตลาดทั่วไป ซึ่งมีถึงร้อยละ 64.1 (ตารางที่ 8) เมื่อจำหน่ายผลผลิตที่ได้ในราคาที่ต่ำกว่าปัจจัยการผลิตที่ซื้อมามาก ยิ่งไปกว่านั้นกิจกรรมการเลี้ยงสุกรก็ประสบปัญหาโรคระบาดสัตว์ เป็นเหตุให้เกษตรกรต้องยกเลิกการปฏิบัติตามแผนการผลิต (ตารางที่ 7) ผลการศึกษานี้ขัดแย้งกับของ สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2537) ที่ได้ศึกษาเรื่องเดิม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 41.9 มีความคาดหวังจะได้กำไร และได้ผลดี ซึ่งอาจเป็นเพราะเกษตรกรคาดการณ์ในระยะแรกของการดำเนินกิจกรรม

(5) ความพึงพอใจในการปฏิบัติตามแผนการผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 68.9 ไม่พึงพอใจในการปฏิบัติตามแผนการผลิต ส่วนที่เหลือร้อยละ 31.1 มีความพึงพอใจในการปฏิบัติ (ตารางที่ 7) ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากการที่เกษตรกรปฏิบัติตามแผนการผลิตแล้วได้ประสบปัญหาต่างๆ เช่น ราคาของผลผลิตลดต่ำลงมาก และไม่มีเสถียรภาพ อีกทั้งประสบปัญหาโรคระบาดสัตว์ สภาพดินฟ้าอากาศและฝนตกไม่ถูกต้องตามฤดูกาล เป็นต้น

(6) ความต่อเนื่องในการดำเนินงานตามโครงการ เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 42.2 ลาออกจากการร่วมโครงการ รองลงมามีเกษตรกรในระดับใกล้เคียงกัน เกษตรกรยังปฏิบัติตามแผนการผลิต ส่วนหนึ่งได้ยกเลิกการปฏิบัติตามแผนการผลิตแล้ว ซึ่งมีร้อยละ 29.5 และร้อยละ 28.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 7) ทั้งนี้เกษตรกรผู้ลาออกจากการร่วมโครงการนั้นเป็นเกษตรกรที่ไม่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ส่วนเกษตรกรที่ยกเลิกการปฏิบัติตามแผนการผลิตนั้น อาจเพราะว่าเกษตรกรประสบปัญหาในการดำเนินกิจกรรม จึงตัดสินใจยกเลิกการปฏิบัติ (ตารางที่ 7)

(7) ความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการในอนาคต เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 63.7 มีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการ ส่วนที่เหลือหรือร้อยละ 36.3 ไม่ต้องการเข้าร่วมโครงการ (ตารางที่ 7) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับของสำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น (2536) ที่ได้ศึกษาเรื่องเดิม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 58.0 จะเข้าร่วมโครงการในอีกต่อไป ทั้งนี้อาจเพราะเกษตรกรที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุน

สินเชื่อและกลุ่มผู้ปฏิบัติตามแผนการผลิตได้ในระดับมาก มีความต้องการที่จะขอสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. เพื่อดำเนินการตามกิจกรรมต่อไป

(8) บัณฑิตที่เกษตรกรเคยได้รับการสนับสนุนจากโครงการ เกษตรกรเกือบทั้งหมดหรือร้อยละ 98.8 ได้รับการสนับสนุนด้านเทคนิควิชาการจากเจ้าหน้าที่ ส่วนที่เหลือเพียงเล็กน้อย หรือร้อยละ 1.2 ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ได้แก่ เมล็ดพันธุ์หญ้าเลี้ยงสัตว์ ผลการศึกษาที่มีส่วนใกล้เคียงกับของสำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น (2536) ที่ศึกษาเรื่องเดิม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 48.6 ได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมหลายรูปแบบรวมกัน รองลงมาได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมด้านความรู้ร้อยละ 25.4 (ตารางที่ 7) ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะการดำเนินการโครงการจะให้เกษตรกรเป็นผู้ตัดสินใจเอง โดยให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นทางเลือกที่ถูกต้องหลายแนวทาง และจะให้การแนะนำให้ติดต่อกับ ธ.ก.ส. เพื่อขอรับสนับสนุนสินเชื่อเมื่อเกษตรกรต้องการ

(9) แหล่งจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรส่วนมากหรือร้อยละ 54.2 จำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรภายในหมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 35.1 นำผลผลิตไปจำหน่ายตามแหล่งต่างๆ โดยเฉพาะเกษตรกรที่ปฏิบัติตามแผนแล้วยังไม่ได้จำหน่ายผลผลิตส่วนที่เหลือเกษตรกรนำผลผลิตไปจำหน่ายในตลาดท้องถิ่น ตลาดนัด หรือตลาดกลาง ซึ่งมีร้อยละ 7.2 และร้อยละ 3.6 ตามลำดับ (ตารางที่ 7) ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตภายในหมู่บ้าน อาจเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีพาหนะที่จะขนส่งสินค้าไปจำหน่ายยังตลาด และ/หรืออาจเพราะความเคยชินที่เกษตรกรเคยจำหน่ายผลผลิตภายในหมู่บ้าน โดยพ่อค้าจะเป็นผู้เข้ามารับซื้อภายในหมู่บ้าน ที่เรียกว่า นายฮ้อย ในสมัยอดีต แต่ต้องมีปริมาณผลผลิตมากเพียงพอต่อการขนส่ง

**ตารางที่ 7** การดำเนินงานการกำหนดการผลิตในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของ  
เกษตรกร

| การกำหนดการผลิต                                             | จำนวน      | ร้อยละ       |
|-------------------------------------------------------------|------------|--------------|
| <b>การดำเนินการจัดทำแผนการผลิต</b>                          | <b>182</b> | <b>100.0</b> |
| ให้คนอื่นจัดทำให้                                           | 110        | 60.4         |
| จัดทำด้วยตัวเอง                                             | 61         | 33.5         |
| ให้คนอื่นช่วยชี้แนะ                                         | 11         | 6.0          |
| <b>แหล่งชี้แนะในการจัดทำแผนการผลิต</b>                      | <b>121</b> | <b>100.0</b> |
| จากเจ้าหน้าที่                                              | 108        | 89.3         |
| จากเพื่อนบ้าน                                               | 13         | 10.7         |
| <b>การเปลี่ยนแปลงรายได้ของเกษตรกรหลังจากเข้าร่วมโครงการ</b> | <b>182</b> | <b>100.0</b> |
| น้อยลงกว่าเดิม                                              | 88         | 48.4         |
| เท่าเดิม                                                    | 66         | 36.2         |
| มากขึ้น                                                     | 28         | 15.4         |
| <b>ความพึงพอใจในการปฏิบัติตามแผนการผลิต</b>                 | <b>158</b> | <b>100.0</b> |
| ไม่พอใจในการปฏิบัติ                                         | 109        | 68.9         |
| พอใจในการปฏิบัติ                                            | 49         | 31.1         |
| <b>ความสามารถในการปฏิบัติตามแผนการผลิต</b>                  | <b>83</b>  | <b>100.0</b> |
| ปฏิบัติได้ระดับปานกลาง                                      | 61         | 73.5         |
| ปฏิบัติตามได้มาก                                            | 22         | 26.5         |
| <b>ความต่อเนื่องของการดำเนินงานตามโครงการ</b>               | <b>251</b> | <b>100.0</b> |
| ออกจากโครงการ (ไม่ได้สินเชื่อ)                              | 106        | 42.2         |
| ปฏิบัติตามแผนการผลิต                                        | 74         | 29.5         |
| ยกเลิกการปฏิบัติตามแผนการผลิต                               | 71         | 28.3         |

**ตารางที่ 7** การดำเนินงานการกำหนดการผลิตในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร (ต่อ)

| การกำหนดการผลิต                                       | จำนวน      | ร้อยละ       |
|-------------------------------------------------------|------------|--------------|
| <b>ความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการในอนาคต</b>         | <b>251</b> | <b>100.0</b> |
| ต้องการเข้าร่วมโครงการ                                | 160        | 63.7         |
| ไม่ต้องการเข้าร่วมโครงการ                             | 91         | 36.3         |
| <b>ปัจจัยที่เกษตรกรเคยได้รับการสนับสนุนจากโครงการ</b> | <b>251</b> | <b>100.0</b> |
| ได้รับสนับสนุนวิชาการ                                 | 248        | 98.8         |
| ปัจจัยอื่นๆ                                           | 3          | 1.2          |
| <b>แหล่งจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร</b>                  | <b>251</b> | <b>100.0</b> |
| ภายในหมู่บ้าน                                         | 136        | 54.2         |
| แหล่งอื่นๆ/ยังไม่มีจำหน่าย                            | 88         | 35.1         |
| ตลาดท้องถิ่น                                          | 18         | 7.2          |
| ตลาดนัด/ตลาดกลาง                                      | 9          | 3.6          |

#### 4.2.4 การดำเนินงานด้านการได้รับการสนับสนุนสินเชื่อในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร

(1) การเสนอขอสนับสนุนเงินสินเชื่อ เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 86.9 ได้เสนอขอสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. อีกบางส่วนหรือร้อยละ 13.1 ไม่ได้เสนอขอสนับสนุนสินเชื่อ (ตารางที่ 8) ทั้งนี้อาจเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดเงินทุนในการดำเนินการผลิตตามแผนการผลิต และเป็นข้อตกลงในโครงการที่เน้นการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน โดยเฉพาะเกษตรกรที่ไม่มีรายได้เสริมจากด้านอื่น (ดังตารางที่ 3) เพื่อนำเงินมาลงทุนในการผลิตสินค้าประเภทอื่นๆ

(2) วงเงินกู้ที่เกษตรกรเสนอขอสนับสนุน วงเงินกู้ที่เสนอขอเฉลี่ยครัวเรือนละ 58,083.8 บาท โดยเสนอขอวงเงินกู้ต่ำสุด 10,000 บาท และสูงสุดเสนอขอวงเงินกู้ 300,000 บาท เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 53.7 เสนอขอสนับสนุนเงินกู้ตั้งแต่ 10,000-50,000 บาท รองลงมาหรือร้อยละ 32.1 เสนอขอสนับสนุนเงินกู้ตั้งแต่ 50,001-100,000 บาท การเสนอขอในระดับน้อยที่สุด หรือร้อยละ 3.2 เสนอขอสนับสนุนเงินกู้ตั้งแต่ 150,001-200,000 บาท (ตารางที่ 8) ทั้งนี้เกษตรกรให้เหตุผลว่า ต้องการวงเงินกู้ให้พอเหมาะกับกิจกรรมที่ตนเองจะปฏิบัติตามแผนการผลิต รายได้ที่มีกิจกรรมมากก็มักจะเสนอขอเงินกู้มากเป็นเงาตามตัว โดยเฉพาะเกษตรกรที่เสนอแผนการผลิตเลี้ยงโคเนื้อ

(3) การได้รับการสนับสนุนสินเชื่อ เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 57.8 ได้รับการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ ส่วนที่เหลือหรือร้อยละ 42.2 ไม่ได้รับการอนุมัติสินเชื่อ (ตารางที่ 8) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพิจารณาของคณะกรรมการระดับอำเภอและฝ่ายสินเชื่อของ ธ.ก.ส. ซึ่งจะใช้หลักฐานหรือหลักทรัพย์ของเกษตรกรในการพิจารณาอนุมัติ

(4) วงเงินกู้ที่ได้รับการอนุมัติสนับสนุน วงเงินกู้ที่เกษตรกรได้รับการอนุมัติโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 37,552.2 บาท ซึ่งมีความแตกต่างของวงเงินกู้มาก กล่าวคือ เกษตรกรได้รับการอนุมัติสูงสุดวงเงิน 300,000 บาท ในขณะที่เกษตรกรได้รับการอนุมัติวงเงินกู้ต่ำสุด 7,000 บาท ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 53.1 เกษตรกรได้รับการอนุมัติเงินกู้ตั้งแต่ 10,000-50,000 บาท รองลงมาหรือร้อยละ 32.4 เกษตรกรได้รับการอนุมัติเงินกู้ตั้งแต่ 50,001-100,000 บาท และระดับน้อยที่สุดหรือร้อยละ 0.7 เกษตรกรได้รับการอนุมัติเงินกู้ต่ำกว่า 10,000 บาท (ตารางที่ 8) ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับของสำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น (2536) ที่ได้ศึกษาเรื่องเดิม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 33.7 ได้รับการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ครัวเรือนละ 30,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของคณะกรรมการระดับอำเภอและฝ่ายสินเชื่อของ ธ.ก.ส. เป็นหลัก ซึ่งเกษตรกรให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัตินั้นยังไม่เพียงพอ เพราะต้องการประกอบกิจกรรมที่มีขนาดของกิจกรรมในใหญ่ขึ้น

(5) ลักษณะการจ่ายเงินกู้ของธนาคารสนับสนุนแผนการผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 59.3 ได้รับเงินกู้เป็นเงินสด โดยทยอยจ่ายหลายครั้งตามความ

ก้าวหน้าของการดำเนินงาน ส่วนที่เหลือร้อยละ 40.7 ได้รับเงินกู้เป็นเงินสดโดยการจ่ายครั้งเดียว (ตารางที่ 8) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับของสำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น (2536) ที่ศึกษาเรื่องเดิม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 86.8 ได้รับเงินกู้เป็นเงินสดอย่างเดียว ทั้งนี้เกษตรกรที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ก่อนจะได้รับเงินกู้เป็นเงินสดจ่ายครั้งเดียว ส่วนผู้ที่ได้รับเงินกู้โดยการทยอยจ่ายตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานนั้น อาจเพราะผลของการจ่ายเงินครั้งเดียวนั้นเจ้าหน้าที่อาจเองเห็นความบกพร่องในการใช้จ่ายเงินกู้ของเกษตรกร ในอดีตมักใช้จ่ายเงินกู้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจ่ายให้เกษตรกร โดยจ่ายเป็นงวดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานดังกล่าว

(6) การได้รับเงินกู้ทันต่อฤดูกาลผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 70.3 ได้รับเงินกู้ทันต่อฤดูกาลผลิต รองลงมาร้อยละ 28.3 ได้รับเงินกู้ช้ากว่าฤดูกาลผลิต อีกบางส่วนหรือร้อยละ 1.4 ได้รับเงินกู้เร็วกว่าฤดูกาลผลิต (ตารางที่ 8) ทั้งนี้ที่เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับเงินกู้ทันต่อฤดูกาลผลิตนั้น อาจเป็นเพราะเกษตรกรเสนอแผนการผลิตการเลี้ยงสัตว์เป็นส่วนใหญ่ (ตารางที่ 6) ซึ่งสามารถเลือกเวลาค่าเงินการผลิตได้เหมาะสมหลายช่วงฤดูกาลในรอบปี

(7) ความสามารถที่จะคืนเงินกู้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนด เกษตรกรส่วนมากหรือร้อยละ 45.5 มั่นใจว่าจะคืนได้แต่ช้ากว่ากำหนด รองลงมาหรือร้อยละ 33.8 มั่นใจว่าจะคืนได้ตามระยะเวลาที่กำหนด บางส่วนหรือร้อยละ 15.9 ไม่มั่นใจว่าจะคืนเงินกู้ได้ อีกร้อยละ 4.5 จะสามารถคืนเงินกู้ได้เร็วกว่าระยะเวลากำหนด (ตารางที่ 8)

ผลการศึกษานี้ขัดแย้งกับของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2537) ที่ศึกษาเรื่องเดิม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 80.7 คาดว่า จะสามารถคืนเงินกู้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ทั้งนี้ที่เกษตรกรให้ความเห็นว่าคืนได้แต่ช้ากว่ากำหนดนั้น อาจเนื่องจากการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆที่เข้ามาโดยใช้เงินยืมโครงการนี้ประสบกับภาวะขาดทุน และมีรายได้หลังจากเข้าร่วมโครงการน้อยกว่าที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการ (ตารางที่ 7) ประกอบกับการเกษตรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 85.5 อาศัยนำเงินอย่างเดียวในการผลิต ซึ่งพื้นที่การเกษตรมักจะมีขาดน้ำปีเว้นปีมาตลอด และยังขัดแย้งกับผลการศึกษาของสำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น (2536) ที่ศึกษาเรื่องเดิม พบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดหรือร้อยละ 94.0 คาดว่า จะสามารถส่งเงินกู้คืนได้แน่นอน แต่ทั้งนี้

การศึกษาดังกล่าวไม่ได้ระบุแน่ชัดว่าเกษตรกรจะสามารถส่งคืนเงินกู้ได้ในระยะเวลาที่กำหนดหรือไม่

(8) แหล่งจัดหาปัจจัยการผลิตเพื่อสนับสนุนโครงการ เกษตรกรส่วนมากหรือร้อยละ 49.7 ได้จัดซื้อปัจจัยการผลิตภายในหมู่บ้านหรือตลาดในท้องถิ่น รองลงมาหรือร้อยละ 33.8 ได้จัดซื้อปัจจัยการผลิตจากตลาดนัดหรือตลาดกลาง ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 2.7 จัดซื้อปัจจัยการผลิตจากสถาบันหรือองค์กรต่างๆ (ตารางที่ 8)

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับของสำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น

(2536) ที่ศึกษาเรื่องเดิม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 41.2 จัดซื้อปัจจัยการผลิตจากตลาดเพื่อการเกษตร รองลงมาจัดซื้อที่ตลาดนัดโคกระบือซึ่งมีร้อยละ 26.9 ทั้งนี้อาจเพราะว่าส่วนใหญ่เกษตรกรเลือกกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ (โคเนื้อ-กระบือ) (ตารางที่ 6) ซึ่งสามารถจัดหาแหล่งพันธุ์ได้ภายในหมู่บ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียง รวมทั้งตลาดนัดโคกระบือซึ่งมีอยู่ในเขตอำเภอท้องที่อยู่แล้ว ส่วนกิจกรรมเลี้ยงปลาในเกษตรกรจะซื้อพันธุ์ปลาจากตลาดขายเร่ของแหล่งพันธุ์ภายในท้องถิ่น

(9) ระดับราคาปัจจัยการผลิตที่จัดหาเมื่อเทียบกับท้องตลาดทั่วไป เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 64.1 เห็นว่าราคาปัจจัยการผลิตในขณะที่ยัดซื้อนั้นแพงกว่าท้องตลาดทั่วไป รองลงมาร้อยละ 26.2 ลงความเห็นว่าราคาของปัจจัยการผลิตที่ยัดซื้อนั้นมีระดับใกล้เคียงกับท้องตลาดทั่วไป และส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 9.7 บางส่วนของเกษตรกรเห็นว่าราคาของปัจจัยการผลิตที่ซื้อมาถูกกว่าท้องตลาดทั่วไป (ตารางที่ 8)

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับของสำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น

(2536) ที่ศึกษาเรื่องเดิม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 47.7 ซื้อปัจจัยการผลิตที่แพงกว่าตลาดทั่วไป รองลงมาร้อยละ 39.9 เกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาที่ใกล้เคียงกับท้องตลาดทั่วไป ทั้งนี้เกษตรกรผู้ซื้อปัจจัยการผลิตให้เหตุผลว่า ขณะที่โครงการพิจารณาอนุมัติเงินกู้นั้น ผู้ประกอบการหรือเจ้าของปัจจัยได้ปรับราคาให้สูงขึ้น เพราะเห็นว่าเงินกู้ตามโครงการมีจำนวนมาก และผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องจัดซื้อให้ได้ตามแผนการผลิตของตน จึงทำให้ราคาของปัจจัยการผลิตสูงขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว

(10) การได้รับการติดตามหนี้ผลการใช้เงินกู้ เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 78.6 ไม่ได้รับการติดตามหนี้ผลการใช้เงินกู้ ส่วนที่เหลือหรือร้อยละ 21.4 ได้รับการติดตามหนี้ผลการใช้เงินกู้ (ตารางที่ 8)

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับของสำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น

(2536) ที่ศึกษาเรื่องเดิม พบว่าเกษตรกรได้รับการเยี่ยมและการนิเทศงานหลังได้รับสินเชื่อเพียงร้อยละ 9.6 เท่านั้น ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากเจ้าหน้าที่สินเชื่อที่มีจำนวนน้อย ทำให้การออกติดตามการใช้สินเชื่อปกติหรือกลุ่มกู้เงินอื่นอาจไม่มีเวลาที่จะติดตามโครงการดังกล่าวได้อย่างทั่วถึง ซึ่งลักษณะการติดตามโครงการปกติจะติดตามเมื่อถึงเวลาการชำระหนี้ของระยะเวลาที่ต้องเร่งรัดหนี้สินเป็นส่วนมาก

(11) ความต้องการที่จะให้มีการติดตามนิเทศ เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 78.6 ต้องการให้มีการติดตามนิเทศ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 21.4 เห็นว่าไม่ต้องการให้มีการติดตามนิเทศแต่อย่างใด (ตารางที่ 8) ทั้งนี้เกษตรกรให้เหตุผลว่า ต้องการให้มีการติดตามนิเทศเพราะเมื่อการประกอบกิจกรรมแล้วประสบปัญหา ไม่สามารถที่จะปรึกษาเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโดยตรงได้ ทั้งการใช้จ่ายเงินและด้านวิชาการ

(12) ความคิดเห็นต่อเจ้าหน้าที่ที่ควรทำหน้าที่ติดตามหนี้สิน เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 57.2 เห็นว่าควรจะเป็นเกษตรตำบล รองลงมาหรือร้อยละ 29.0 เห็นว่าควรเป็นเจ้าหน้าที่ อ.ก.ส. ส่วนที่เหลือบางส่วนเห็นว่าควรเป็นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมที่เกษตรกรดำเนินการอยู่ และบางส่วนเห็นว่าน่าจะเป็นเจ้าหน้าที่อื่นๆ หรือจากส่วนใดก็ได้ ซึ่งมีร้อยละ 9.7 และร้อยละ 4.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 8) ทั้งนี้เกษตรกรให้เหตุผลว่า เกษตรตำบลเป็นบุคคลที่มีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ประกอบกับเป็นผู้รับผิดชอบโครงการในระดับพื้นที่ น่าจะให้ความกระจ่างทั้งด้านวิชาการและการบริหารโครงการได้เป็นอย่างดี พร้อมทั้งมีเวลาติดตามเงินกู้ได้อย่างใกล้ชิด

ตารางที่ 8 การดำเนินงานด้านการได้รับการสนับสนุนสินเชื่อในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร

| การได้รับการสนับสนุนสินเชื่อ                                                           | จำนวน | ร้อยละ |
|----------------------------------------------------------------------------------------|-------|--------|
| การเสนอขอสนับสนุนเงินสินเชื่อ                                                          | 251   | 100.0  |
| เสนอขอ                                                                                 | 218   | 86.9   |
| ไม่ได้เสนอขอ                                                                           | 33    | 13.1   |
| วงเงินกู้ที่เกษตรกรเสนอขอสนับสนุน                                                      | 218   | 100.0  |
| 10,000 บาท                                                                             | 3     | 1.4    |
| 10,001-50,000 บาท                                                                      | 117   | 53.7   |
| 50,001-100,000 บาท                                                                     | 70    | 32.1   |
| 100,001-150,000 บาท                                                                    | 13    | 5.9    |
| 150,001-200,000 บาท                                                                    | 7     | 3.2    |
| มากกว่า 200,000 บาท                                                                    | 8     | 3.7    |
| (วงเงินกู้ที่เสนอขอ 58,083.8 บาท มากที่สุด 300,000 บาท น้อยที่สุด 10,000 บาท)          |       |        |
| การได้รับการสนับสนุนสินเชื่อ                                                           | 251   | 100.0  |
| ได้รับการสนับสนุน                                                                      | 145   | 57.8   |
| ไม่ได้รับการสนับสนุน                                                                   | 106   | 42.2   |
| วงเงินกู้ที่ได้รับการอนุมัติสนับสนุน                                                   | 145   | 100.0  |
| ต่ำกว่า 10,000 บาท                                                                     | 1     | 0.7    |
| 10,000-50,000 บาท                                                                      | 77    | 53.1   |
| 50,001-100,000 บาท                                                                     | 47    | 32.4   |
| 100,001-150,000 บาท                                                                    | 10    | 6.9    |
| 150,001-200,000 บาท                                                                    | 6     | 4.1    |
| มากกว่า 200,000 บาท                                                                    | 4     | 2.8    |
| (วงเงินกู้ที่ได้อนุมัติเฉลี่ย 37,552.2 บาท มากที่สุด 300,000 บาท น้อยที่สุด 7,000 บาท) |       |        |

ตารางที่ 8 การดำเนินงานด้านการได้รับการสนับสนุนสินเชื่อในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร (ต่อ)

| การได้รับการสนับสนุนสินเชื่อ                           | จำนวน      | ร้อยละ       |
|--------------------------------------------------------|------------|--------------|
| <b>ลักษณะการจ่ายเงินกู้สนับสนุนแผนการผลิต</b>          | <b>145</b> | <b>100.0</b> |
| จ่ายเงินสดหลายครั้ง                                    | 86         | 59.3         |
| จ่ายเงินสดครั้งเดียว                                   | 59         | 40.7         |
| <b>การได้รับเงินกู้ทันต่อฤดูกาลผลิต</b>                | <b>145</b> | <b>100.0</b> |
| ทันต่อฤดูกาลผลิต                                       | 102        | 70.3         |
| ช้ากว่าฤดูกาลผลิต                                      | 41         | 28.3         |
| เร็วกว่าฤดูกาลผลิต                                     | 2          | 1.4          |
| <b>ความสามารถที่จะคืนเงินกู้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนด</b> | <b>145</b> | <b>100.0</b> |
| มั่นใจว่าคืนได้แต่ช้ากว่ากำหนด                         | 66         | 45.5         |
| มั่นใจว่าจะคืนได้ตามระยะเวลากำหนด                      | 49         | 33.8         |
| ไม่มั่นใจว่าจะคืนเงินกู้ได้                            | 23         | 15.9         |
| คืนเงินกู้ได้เร็วกว่ากำหนด                             | 7          | 4.8          |
| <b>แหล่งจัดหาปัจจัยการผลิตเพื่อสนับสนุนโครงการ</b>     | <b>145</b> | <b>100.0</b> |
| ตลาดท้องถิ่น/ในหมู่บ้าน                                | 72         | 49.7         |
| ตลาดนัด/ตลาดกลาง                                       | 49         | 33.8         |
| แหล่งอื่นๆ                                             | 20         | 13.8         |
| สถาบันหรือองค์กรต่างๆ                                  | 4          | 2.7          |
| <b>ระดับราคปัจจัยการผลิตที่จัดหาเมื่อเทียบกับ</b>      |            |              |
| <b>    ห้องตลาดทั่วไป</b>                              | <b>145</b> | <b>100.0</b> |
| แพงกว่าตลาดทั่วไป                                      | 93         | 64.1         |
| ใกล้เคียงกับตลาดทั่วไป                                 | 38         | 26.2         |
| ถูกกว่าตลาดทั่วไป                                      | 14         | 9.7          |

ตารางที่ 8 การดำเนินงานด้านการได้รับการสนับสนุนสินเชื่อในโครงการสนับสนุน  
การผลิตของเกษตรกร (ต่อ)

| การได้รับการสนับสนุนสินเชื่อ                       | จำนวน | ร้อยละ |
|----------------------------------------------------|-------|--------|
| การได้รับการติดตามนิเทศการใช้เงินกู้               | 145   | 100.0  |
| ไม่ได้รับการติดตามนิเทศ                            | 114   | 78.6   |
| ได้รับการติดตามนิเทศ                               | 31    | 21.4   |
| ความต้องการที่จะให้มีการติดตามนิเทศ                | 145   | 100.0  |
| ต้องการให้มี                                       | 114   | 78.6   |
| ไม่ต้องการให้มี                                    | 31    | 21.4   |
| ความคิดเห็นต่อเจ้าหน้าที่ที่ควรทำหน้าที่ติดตามหนี้ | 145   | 100.0  |
| เกษตรตำบล                                          | 83    | 57.2   |
| เจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส.                                 | 42    | 29.0   |
| เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องแต่ละกิจกรรม               | 14    | 9.7    |
| เจ้าหน้าที่อื่นๆ                                   | 6     | 4.1    |

#### 4.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อโครงการสนับสนุนการผลิตของเกษตรกร

4.3.1 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานโครงการ เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยจำนวน 3 เรื่อง ซึ่งสามารถเรียงลำดับเรื่องตามค่าเฉลี่ยเลขคณิต ( $\bar{X}$ ) ของความคิดเห็นจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ บุคลิกภาพมีความน่าเชื่อถือ ( $\bar{X} = 3.2$ ) ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้เข้าใจได้ดี ( $\bar{X} = 3.0$ ) และเจ้าหน้าที่ทราบถึงขั้นตอน เนื้อหา และสามารถตอบปัญหาได้ดี ( $\bar{X} = 2.8$ ) (ตารางที่ 9) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับการฝึกอบรมก่อนปฏิบัติงานตามโครงการให้เข้าใจในรายละเอียดโครงการและขั้นตอนในการปฏิบัติงานตามโครงการ จึงสามารถสร้างความ

ตารางที่ 9 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อเจ้าหน้าที่โครงการ

| เรื่อง                                                    | ระดับความคิดเห็น (n = 251) |               |                 |                          | Mean | S.D. | ความหมาย    |
|-----------------------------------------------------------|----------------------------|---------------|-----------------|--------------------------|------|------|-------------|
|                                                           | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง      | เห็นด้วย      | ไม่<br>เห็นด้วย | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |      |      |             |
|                                                           |                            |               |                 |                          |      |      |             |
| - บุคลากรมีความน่าเชื่อถือ                                | 61<br>(24.3)               | 165<br>(65.7) | 23<br>(9.2)     | 2<br>(0.8)               | 3.2  | 0.6  | เห็นด้วย    |
| - มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้เข้าใจได้             | 49<br>(19.5)               | 166<br>(66.1) | 30<br>(12.0)    | 6<br>(2.4)               | 3.0  | 0.6  | เห็นด้วย    |
| - เจ้าหน้าที่ความยั่งยืน เน้นหา และสามารถ<br>พบปัญหาได้ดี | 23<br>(9.2)                | 164<br>(65.3) | 61<br>(24.3)    | 3<br>(1.2)               | 2.8  | 0.6  | เห็นด้วย    |
| - มีการใช้สื่อและประกอบภาคประชาสังคมเป็นอย่างดี           | 15<br>(6.0)                | 48<br>(19.1)  | 166<br>(66.1)   | 22<br>(8.8)              | 2.2  | 0.7  | ไม่เห็นด้วย |
| เหมาะสม                                                   |                            |               |                 |                          |      |      |             |

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ (---) เป็นค่าร้อยละของแต่ละจำนวนคำตอบ

ใจให้เจ้าหน้าที่ ก่อให้มีบุคลากรหน้าเชื่อถือเพิ่มขึ้น และสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรได้ดีขึ้น รวมทั้งการตอบปัญหาหรือข้อซักถามของเกษตรกรได้ดี ทำให้เกษตรกรเห็นด้วยกับการประชาสัมพันธ์โครงการ ผกก. ของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์

เกษตรกรไม่เห็นด้วยกับคู่ประชาสัมพันธ์ในเรื่องใช้สื่ออื่นประกอบการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม ( $\bar{X} = 3.2$ ) (ตารางที่ 9) ทั้งนี้เนื่องเพราะการประชาสัมพันธ์โครงการนั้นไม่มีการใช้โทรศัพท์สุ่มเบอร์ในการประกอบการบรรยาย เพื่อจะได้เห็นภาพพจน์ที่เด่นชัดขึ้น เช่น วีดิโอ สไลด์ เป็นต้น จึงทำให้เกษตรกรไม่เห็นด้วยกับการนำเสนอแบบไม่มีการใช้สื่อประกอบ

4.3.2 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อวิธีการประชาสัมพันธ์ เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยจำนวน 3 เรื่อง ซึ่งสามารถเรียงลำดับเรื่องจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ยเลขคณิต ( $\bar{X}$ ) ได้ดังนี้ การประชุมกลุ่มใหญ่ ( $\bar{X} = 3.4$ ) การเยี่ยมเยียนตามบ้านเรือน ( $\bar{X} = 3.2$ ) และการประชุมกลุ่มย่อย ( $\bar{X} = 2.9$ ) (ตารางที่ 10) ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า การประชุมกลุ่มใหญ่สามารถซักถามเจ้าหน้าที่ พร้อมทั้งยังสามารถที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนบ้านได้มากยิ่งขึ้นด้วย ส่วนการเยี่ยมเยียนตามครัวเรือนนั้น เกษตรกรให้เหตุผลว่าทำให้เจ้าหน้าที่ได้ทำความรู้จักและรู้จักสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกร ตลอดจนสามารถที่จะสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้มากยิ่งขึ้น

เกษตรกรที่ไม่เห็นด้วยกับการใช้หอกระจายข่าวในการประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเลขคณิต ( $\bar{X} = 2.3$ ) (ตารางที่ 10) ทั้งนี้เนื่องเพราะการใช้หอกระจายข่าวนั้นเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว ซึ่งการแลกเปลี่ยนซักถามจะไม่มี ทำให้ไม่สามารถที่จะซักถามได้ จึงไม่เห็นด้วยที่จะให้มีการประชาสัมพันธ์โดยใช้หอกระจายข่าว และไม่มีการใช้หอกระจายข่าวประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ

4.3.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อลักษณะการประชาสัมพันธ์ เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยทั้ง 3 เรื่อง ซึ่งสามารถเรียงลำดับเรื่องจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ยเลขคณิต ( $\bar{X}$ ) ได้ดังนี้ จำนวนครั้งที่เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และนำเสนอทาง

เลือกแก่เกษตรกร ( $\bar{X} = 3.0$ ) ความเหมาะสมของข้อมูลตามแบบ กส.2 ( $\bar{X} = 2.7$ ) และการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมด้วยตัวเกษตรกรเอง ( $\bar{X} = 2.5$ ) (ตารางที่ 11) ทั้งนี้เกษตรกรเห็นด้วยกับจำนวนครั้งที่เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ อาจเพราะว่าในเขตพื้นที่โครงการนำร่องนั้นเจ้าหน้าที่จะต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษ ตลอดจนการให้การสนับสนุนงบประมาณเพิ่มขึ้น จึงทำให้เจ้าหน้าที่ทำงานได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น ส่วนจำนวนข้อมูลตามแบบ กส.2 นั้นเกษตรกรเห็นด้วย อาจมีสาเหตุมาจากความจำเป็นที่จะต้องนำข้อมูลเพื่อจะนำไปวางแผน และ/หรือการกรอกข้อมูลมีโอกาสรักษานุคคลอื่นหรือเจ้าหน้าที่อยู่แล้ว ในกรณีที่เกษตรกรจะต้องมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมด้วยตัวเกษตรกรเองนั้นเกษตรกรเห็นด้วยในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.5$ ) เกษตรกรให้เหตุผลว่าอาจจะให้ข้อมูลที่คิดเพียงจากเดิมที่เจ้าหน้าที่ถ่ายทอด ประกอบกับเกษตรกรทุกคนในหมู่บ้านได้เข้าร่วมรับฟังการประชาสัมพันธ์อยู่แล้ว

**4.3.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อทางเลือกทางการเกษตร** เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยทั้ง 3 เรื่อง ซึ่งสามารถเรียงลำดับเรื่องจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ยเลขคณิต ( $\bar{X}$ ) ของความคิดเห็นได้ดังนี้ การนำเสนอทางเลือกของเจ้าหน้าที่ ( $\bar{X} = 2.9$ ) จำนวนทางเลือกที่ทางราชการนำเสนอ (10 ทางเลือก) ( $\bar{X} = 2.8$ ) และระยะเวลา (1 สัปดาห์) เพื่อการตัดสินใจเลือกทางเลือกทางการเกษตร ( $\bar{X} = 2.8$ ) (ตารางที่ 12) ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่สามารถนำเสนอทางเลือกให้เกษตรกรเข้าใจได้ในระดับดี (ตารางที่ 6) รองลงมาคือ จำนวนทางเลือกที่ทางราชการนำเสนอ (10 ทางเลือก) นั้น เกษตรกรเห็นด้วยอาจเพราะทางเลือกที่นำเสนอมีความสอดคล้องกับที่เกษตรกรปฏิบัติอยู่แล้วเป็นส่วนใหญ่ (ตารางที่ 6) ส่วนระยะเวลา (1 สัปดาห์) เพื่อการตัดสินใจเลือกทางเลือกนั้น เกษตรกรเห็นด้วยอาจเพราะการคัดเลือกกิจกรรมในทางเลือกนั้นอาศัยพื้นฐานทางวิชาการและการปฏิบัติจริงมาประมวลให้เป็นกิจกรรมทางเลือกให้เกิดความเหมาะสมกับท้องถิ่นมากที่สุด (ตารางที่ 6)

รูปที่ 10 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์

| เรื่อง                   | ระดับความคิดเห็น (n = 251) |               |                 |                          | Mean | S.D. | ความหมายค่า Mean |
|--------------------------|----------------------------|---------------|-----------------|--------------------------|------|------|------------------|
|                          | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง      | เห็นด้วย      | ไม่<br>เห็นด้วย | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |      |      |                  |
| การประชาสัมพันธ์         | 117<br>(46.6)              | 126<br>(50.2) | 6<br>(2.4)      | 2<br>(0.8)               | 3.4  | 0.6  | เห็นด้วย         |
| - การเป็นสมาชิกสมาคม     | 105<br>(41.8)              | 104<br>(41.4) | 35<br>(13.9)    | 7<br>(2.8)               | 3.2  | 0.8  | เห็นด้วย         |
| - การประชุมกลุ่มย่อย     | 18<br>(7.2)                | 192<br>(76.5) | 40<br>(15.9)    | 1<br>(0.4)               | 2.9  | 0.5  | เห็นด้วย         |
| - การใช้วิทยุกระจายเสียง | 19<br>(7.6)                | 69<br>(27.5)  | 134<br>(53.4)   | 29<br>(11.6)             | 2.3  | 0.8  | ไม่เห็นด้วย      |

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ (----) เป็นค่าร้อยละของแต่ละจำนวนค่าเฉลี่ย

ตารางที่ 11 ความเห็นของเกษตรกรต่อลักษณะการประชาสัมพันธ์

| เรื่อง                                                               | ระดับความคิดเห็น (n = 251) |               |              |                      | Mean | S.D. | ความหมายค่า Mean |
|----------------------------------------------------------------------|----------------------------|---------------|--------------|----------------------|------|------|------------------|
|                                                                      | เห็นด้วยอย่างยิ่ง          | เห็นด้วย      | ไม่เห็นด้วย  | ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง |      |      |                  |
| - จำนวนครั้งที่เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และ<br>เส้นทางเลือกแก่เกษตรกร | 39<br>(15.5)               | 180<br>(71.7) | 30<br>(12.0) | 2<br>(0.8)           | 3.0  | 0.6  | เห็นด้วย         |
| - ความเหมาะสมของข้อมูลตามแบบ กส. 2                                   | 16<br>(6.4)                | 155<br>(61.8) | 79<br>(31.5) | 1<br>(0.4)           | 2.7  | 0.6  | เห็นด้วย         |
| การประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมด้วยตัวแบบตัวกร                             | 21<br>(8.4)                | 125<br>(49.8) | 73<br>(29.1) | 32<br>(12.7)         | 2.5  | 0.8  | เห็นด้วย         |

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ (---) เป็นค่าร้อยละของแต่ละจำนวนค่าตอบ

ตารางที่ 12 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อทางเลือกทางการเกษตร

| เรื่อง                                                          | ระดับความคิดเห็น (n = 251) |               |              |                      | Mean | S.D. | ความหมายค่า Mean |
|-----------------------------------------------------------------|----------------------------|---------------|--------------|----------------------|------|------|------------------|
|                                                                 | เห็นด้วยอย่างยิ่ง          | เห็นด้วย      | ไม่เห็นด้วย  | ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง |      |      |                  |
| - การนำเสนอทางเลือกของเจ้าหน้าที่                               | 32<br>(12.7)               | 168<br>(66.9) | 42<br>(16.7) | 9<br>(3.6)           | 2.9  | 0.7  | เห็นด้วย         |
| - จำนวนทางเลือกทางการเกษตรที่นำเสนอ (10 ทางเลือก)               | 34<br>(13.5)               | 160<br>(63.7) | 39<br>(15.5) | 18<br>(7.2)          | 2.8  | 0.7  | เห็นด้วย         |
| - ระยะเวลา (1 สัปดาห์) เพื่อการตัดสินใจเลือกทางเลือกทางการเกษตร | 20<br>(8.0)                | 174<br>(69.3) | 47<br>(18.7) | 10<br>(4.0)          | 2.8  | 0.6  | เห็นด้วย         |

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ (---) เป็นค่าร้อยละของแต่ละจำนวนคำตอบ

4.3.5 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อบุคคลที่เกษตรกรปรึกษาก่อนตัดสินใจเลือก  
ทางเลือกทางการเกษตร เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยทั้ง 3 เรื่อง ซึ่ง  
สามารถเรียงลำดับเรื่องจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ยเลขคณิต ( $\bar{X}$ ) ของความคิดเห็นได้  
ดังนี้ ปรึกษารอบครัว ( $\bar{X} = 3.5$ ) ตัดสินใจด้วยตัวเอง ( $\bar{X} = 3.2$ ) และปรึกษา  
เพื่อนบ้าน ( $\bar{X} = 2.7$ ) (ตารางที่ 13) ทั้งนี้อาจเพราะว่าสถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญ  
ในการประกอบอาชีพ เพราะต้องอาศัยแรงงานและความเข้าใจในครอบครัวจึงจะดำเนินงาน  
ไปได้อย่างราบรื่น ซึ่งเกษตรกรจะปรึกษารอบครัวก่อนที่จะตัดสินใจมากที่สุด (ตารางที่  
6) ในทำนองเดียวกันเกษตรกรจะเห็นด้วยกับการตัดสินใจด้วยตัวเองและการปรึกษา  
เพื่อนบ้านตามลำดับ

4.3.6 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแผนการผลิต เกษตรกรมีความคิดเห็นใน  
ระดับเห็นด้วยจำนวน 3 เรื่อง ซึ่งสามารถเรียงเรื่องตามค่าเฉลี่ยเลขคณิต ( $\bar{X}$ ) ของ  
ความคิดเห็นจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ วัตถุประสงค์ของโครงการ ( $\bar{X} = 3.1$ ) การจัดทำ  
แผนการผลิต (กส.3) ด้วยตัวเอง ( $\bar{X} = 2.6$ ) และการสนับสนุนแผนการผลิตจากเจ้าหน้าที่  
ด้วยความรู้-วิชาการ ( $\bar{X} = 2.5$ ) (ตารางที่ 14) ทั้งนี้ตามวัตถุประสงค์โครงการที่  
มุ่งหวังให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตได้ด้วยตัวเอง เกษตรกรมีความเห็นด้วยอาจ  
เพราะว่าต้องการที่จะผลิตในสิ่งที่ตนปรารถนาอยู่ก่อนแล้ว

เกษตรกรมีความเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการสนับสนุนแผนการผลิตจากเจ้าหน้าที่  
ด้านปัจจัยการผลิตที่ระดับค่าเฉลี่ยเลขคณิต ( $\bar{X} = 3.6$ ) (ตารางที่ 14) ทั้งนี้อาจเพราะ  
ว่าเกษตรกรไม่สามารถที่จะจัดหาปัจจัยการผลิตได้ด้วยตนเองเนื่องจากแหล่งอยู่ห่างไกล  
เช่น เมล็ดพันธุ์หญ้าเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น จึงต้องการการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่เพิ่มอีกทาง  
หนึ่ง

ตารางที่ 13 ความคิดเห็นของเกษตรกรและผู้ผลิตเกษตรกรเกี่ยวกับความคิดเห็นในการเลือกทางเลือก

| เรื่อง               | ระดับความคิดเห็น (n = 251) |               |              |                          | Mean | S.D. | ความหมายค่า Mean |
|----------------------|----------------------------|---------------|--------------|--------------------------|------|------|------------------|
|                      | -----                      |               |              |                          |      |      |                  |
|                      | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง      | เห็นด้วย      | ไม่เห็นด้วย  | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |      |      |                  |
| ปรัชญาครอบครัว       | 133<br>(53.0)              | 104<br>(41.4) | 14<br>(5.6)  | 0<br>(0)                 | 3.5  | 0.6  | เห็นด้วย         |
| การตัดสินใจด้วยตนเอง | 65<br>(25.9)               | 163<br>(64.9) | 21<br>(8.4)  | 2<br>(0.8)               | 3.2  | 0.6  | เห็นด้วย         |
| ปรัชญาเพื่อนบ้าน     | 16<br>(6.4)                | 154<br>(61.4) | 80<br>(31.9) | 1<br>(0.4)               | 2.7  | 0.6  | เห็นด้วย         |

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ (---) เป็นค่าร้อยละของแต่ละจำนวนค่าตอบ

ตารางที่ 14 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแผนการผลิต

| เรื่อง                                               | ระดับความคิดเห็น (n = 251) |               |                 |                          | Mean | S.D. | ความหมายค่า Mean  |
|------------------------------------------------------|----------------------------|---------------|-----------------|--------------------------|------|------|-------------------|
|                                                      | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง      | เห็นด้วย      | ไม่<br>เห็นด้วย | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |      |      |                   |
| การสนับสนุนแผนการผลิตจากเจ้าหน้าที่<br>ตำบลบึงจันทน์ | 155<br>(61.5)              | 80<br>(31.9)  | 16<br>(6.4)     | 0<br>(0)                 | 3.6  | 0.6  | เห็นด้วยอย่างยิ่ง |
| จัดประชุมของโครงการ                                  | 47<br>(18.7)               | 170<br>(67.7) | 33<br>(13.1)    | 1<br>(0.4)               | 3.1  | 0.6  | เห็นด้วย          |
| การจัดทำแผนการผลิต (ภส.3) ด้วย<br>ตัวเอง             | 20<br>(8.0)                | 130<br>(51.8) | 85<br>(33.9)    | 16<br>(6.4)              | 2.6  | 0.7  | เห็นด้วย          |
| การสนับสนุนแผนการผลิตจากเจ้าหน้าที่<br>ตำบลบึงจันทน์ | 31<br>(12.4)               | 80<br>(31.9)  | 122<br>(48.6)   | 18<br>(7.2)              | 2.5  | 0.8  | เห็นด้วย          |

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ ( -- ) เป็นร้อยละของแต่ละจำนวนคำตอบ

4.3.7 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการได้รับการชี้แนะจากบุคคลอื่นในการจัดทำแผนการผลิต เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยทั้ง 3 เรื่อง ซึ่งสามารถเรียงเรื่องตามค่าเฉลี่ยเลขคณิต ( $\bar{X}$ ) ได้ดังนี้ การชี้แนะจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ( $\bar{X} = 3.4$ ) การจัดทำแผนการผลิตด้วยตัวเอง ( $\bar{X} = 3.1$ ) และการชี้แนะจากเพื่อนบ้าน ( $\bar{X} = 2.8$ ) (ตารางที่ 15) ทั้งนี้อาจเพราะว่าเกษตรกรยังต้องการการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะเกษตรกรตำบลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่โครงการ ซึ่งเกษตรกรให้เหตุผลเพิ่มเติมว่าเป็นผู้ที่เข้าใจถึงรายละเอียดโครงการย่อมสามารถที่จะดำเนินการได้ถูกต้อง แต่หากไม่มีเจ้าหน้าที่เกษตรกรก็จะตัดสินใจด้วยตัวเองดังเหตุผลตามตารางที่ 6

4.3.8 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อเจ้าหน้าที่ที่ควรทำการนิเทศงานโครงการ เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยทั้ง 4 เรื่อง ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ยเลขคณิต ( $\bar{X}$ ) ได้ดังนี้ เจ้าหน้าที่นิเทศงานโครงการควรจะเป็นเกษตรกรตำบล ( $\bar{X} = 3.4$ ) เกษตรอำเภอ ( $\bar{X} = 3.1$ ) เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด ( $\bar{X} = 3.1$ ) และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องแต่ละกิจกรรม ( $\bar{X} = 3.1$ ) (ตารางที่ 16) จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีความต้องการที่จะให้เกษตรกรตำบลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่อยู่ใกล้ชิดมากที่สุดเป็นต้นนิเทศงานโครงการ ซึ่งเกษตรกรให้เหตุผลว่ามีความใกล้ชิดคุ้นเคยมากกว่าเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่น และเห็นว่าเจ้าหน้าที่ส่วนอื่นในเกษตรกรมีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเท่ากัน

4.3.9 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. เกษตรกรมีความคิดเห็นแต่ละเรื่องในระดับที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เกษตรกรมีความเห็นด้วยกับวงเงินที่ได้รับอนุมัติ โดยมีค่าเฉลี่ยเลขคณิต ( $\bar{X} = 3.1$ ) (ตารางที่ 17) ทั้งนี้อาจเพราะว่าเกษตรกรได้รับการอนุมัติตามวงเงินที่เสนอขออยู่เป็นส่วนใหญ่ หรือต่ำกว่าวงเงินที่เสนอขอเล็กน้อยเท่านั้น

บางเรื่องเกษตรกรไม่เห็นด้วย ซึ่งเรียงระดับความคิดเห็นต่างกันตามค่าเฉลี่ยเลขคณิต ( $\bar{X}$ ) คือ ระยะเวลาที่กำหนดการส่งคืนเงินกู้ ( $\bar{X} = 2.5$ ) และขั้นตอนและระยะเวลาในการอนุมัติเงินกู้ ( $\bar{X} = 2.1$ ) (ตารางที่ 17) ทั้งนี้อาจเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่คาดว่าจะคืนเงินกู้ได้เร็วกว่ากำหนด (ตารางที่ 8) จึงเห็นว่าระยะเวลาการคืน

ตารางที่ 15 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการได้รับการให้บริการขึ้นธง กับผลอันเนื่องมาการจัดทำแผนการผลิต

| เรื่อง                  | ระดับความคิดเห็น (n = 251) |                 |                      |                    |            |                     |
|-------------------------|----------------------------|-----------------|----------------------|--------------------|------------|---------------------|
|                         | เห็นด้วยอย่าง              |                 | ไม่เห็นด้วยอย่าง     |                    | Mean       |                     |
|                         | เห็นด้วย<br>อย่าง          | เห็นด้วย<br>ไม่ | ไม่เห็นด้วย<br>อย่าง | ไม่เห็นด้วย<br>ไม่ | S.D.       | ความหมายค่า<br>Mean |
| - เจ้าหน้าที่ของรัฐ     | 116<br>(46.2)              | 118<br>(47.0)   | 14<br>(5.6)          | 3<br>(1.2)         | 3.4<br>0.7 | เห็นด้วย            |
| - การจัดทำได้ด้วยตัวเอง | 59<br>(23.5)               | 161<br>(64.1)   | 30<br>(12.0)         | 1<br>(0.4)         | 3.1<br>0.6 | เห็นด้วย            |
| - เพื่อบ้าน             | 14<br>(5.6)                | 170<br>(67.7)   | 65<br>(25.9)         | 2<br>(0.8)         | 2.8<br>0.6 | เห็นด้วย            |

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ (---) เป็นค่าร้อยละของแม่และจำนวนค่าตอบ

ตารางที่ 16 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อเจ้าหน้าที่การเว้นแหล่งวงโคจร

| เรื่อง                            | ระดับความคิดเห็น (n = 251) |               |              |                      |        | Mean | S.D. | ความหมายค่า Mean |
|-----------------------------------|----------------------------|---------------|--------------|----------------------|--------|------|------|------------------|
|                                   | เห็นด้วยอย่างยิ่ง          | เห็นด้วย      | ไม่เห็นด้วย  | ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง | ไม่ตอบ |      |      |                  |
| - เกษตรผู้ปลูก                    | 102<br>(40.6)              | 139<br>(55.4) | 9<br>(3.6)   | 1<br>(0.4)           |        | 3.4  | 0.6  | เห็นด้วย         |
| - เกษตรอำเภอ                      | 37<br>(14.7)               | 200<br>(79.7) | 13<br>(5.2)  | 1<br>(0.4)           |        | 3.1  | 0.5  | เห็นด้วย         |
| - เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด         | 49<br>(19.5)               | 183<br>(72.9) | 19<br>(7.6)  | 0<br>(0)             |        | 3.1  | 0.5  | เห็นด้วย         |
| - เจ้าหน้าที่หน่วยงานแต่ละกิจกรรม | 65<br>(25.9)               | 140<br>(55.8) | 43<br>(17.1) | 3<br>(1.2)           |        | 3.1  | 0.7  | เห็นด้วย         |

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ (---) เป็นค่าร้อยละของแต่ละจำนวนคำตอบ

ตารางที่ 17 ความถี่เห็นของเกษตรกรต่อการสัมผัสเส้น ชื่อจาก ก. น. ส.

| เรื่อง                                  | ระดับความคิดเห็น (n = 145) |              |              |                      | Mean | S.D. | ความหมายค่า Mean     |
|-----------------------------------------|----------------------------|--------------|--------------|----------------------|------|------|----------------------|
|                                         | เห็นด้วยอย่างยิ่ง          | เห็นด้วย     | ไม่เห็นด้วย  | ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง |      |      |                      |
| - วงเงินที่ได้รับอนุมัติ                | 45<br>(31.0)               | 71<br>(49.0) | 26<br>(17.9) | 3<br>(2.1)           | 3.1  | 0.8  | เห็นด้วย             |
| - ระยะเวลาที่กำหนดการส่งคืนเงินกู้      | 15<br>(10.3)               | 60<br>(41.4) | 59<br>(40.7) | 11<br>(7.6)          | 2.5  | 0.8  | ไม่เห็นด้วย          |
| - ขั้นตอนและระยะเวลาในการอนุมัติเงินกู้ | 6<br>(4.1)                 | 35<br>(24.1) | 69<br>(47.6) | 35<br>(24.1)         | 2.1  | 0.8  | ไม่เห็นด้วย          |
| - อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (ร้อยละ 9 ต่อปี) | 1<br>(0.7)                 | 10<br>(6.9)  | 50<br>(34.5) | 84<br>(57.9)         | 1.5  | 0.7  | ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง |

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ (---) เป็นค่าร้อยละของแต่ละจำนวนค่าตอบ

เงินทุนน่าจะมากไป ในขณะที่ตัวเกษตรกรไม่เห็นด้วยกับขั้นตอนต่างๆที่ ธ.ก.ส. กำหนดขึ้น โดยเฉพาะการจัดทำเอกสารและหลักฐานการกู้ยืมตามระเบียบของธนาคาร

เกษตรกรไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (ร้อยละ 9 ต่อปี ในขณะเริ่มต้นดำเนินโครงการ) ( $\bar{X} = 0.7$ ) (ตารางที่ 17) ทั้งนี้อาจเพราะว่าเกษตรกรประสบปัญหาการขาดทุนในการดำเนินการ (ตารางที่ 7) ทำให้รู้สึกว่าควรจะได้รับการลดหย่อนอัตราดอกเบี้ย

4.3.10 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อวิธีการและขั้นตอนการจ่ายเงินกู้ เกษตรกรเห็นด้วยจำนวน 2 เรื่อง ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ยเลขคณิต ( $\bar{X}$ ) ได้ดังนี้ วิธีการจ่ายเงินกู้เป็นเงินสด ( $\bar{X} = 3.2$ ) การจ่ายเงินกู้ได้ทันต่อฤดูกาลผลิต ( $\bar{X} = 2.9$ ) และเกษตรกรไม่เห็นด้วยที่ระดับค่าเฉลี่ยเลขคณิต ( $\bar{X} = 1.8$ ) กับวิธีการจ่ายเงินกู้ในรูปของปัจจัยการผลิต (ตารางที่ 18) ทั้งนี้อาจเพราะเกษตรกรต้องการที่จะดำเนินการตามแผนการผลิตด้วยตนเอง หากจ่ายเงินกู้ในรูปของปัจจัยการผลิต เกษตรกรให้เหตุผลว่าไม่ใช่ว่าการตัดสินใจของตนเอง และปัจจัยการผลิตเหล่านั้นอาจจะไม่มีคุณสมบัติทั้งปริมาณและคุณภาพตรงตามที่ตนเองต้องการ

4.3.11 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อเจ้าหน้าที่ที่ควรทำหน้าที่ติดตามนิเทศงานการใช้เงินกู้ เกษตรกรเห็นด้วยจำนวน 3 เรื่อง ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ยเลขคณิต ( $\bar{X}$ ) ได้ดังนี้ เจ้าหน้าที่เกษตร(เกษตรตำบล) ( $\bar{X} = 3.3$ ) เจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. ( $\bar{X} = 3.0$ ) และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับแต่ละกิจกรรม ( $\bar{X} = 2.8$ ) (ตารางที่ 19) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีความใกล้ชิดและคุ้นเคยกับเกษตรตำบลมากกว่าเจ้าหน้าที่อื่น โดยเฉพาะการดำเนินงานโครงการ ผกก. จึงเห็นว่าการติดตามนิเทศการใช้เงินกู้น่าจะเป็นเกษตรตำบล ส่วนที่เห็นว่าควรเป็นเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. นั้น ให้เหตุผลว่าเป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบการเงินโดยตรง จึงน่าจะให้ความกระจ่างเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเงินได้ดีกว่า

ตารางที่ 18 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับวิธีการและขั้นตอนการจ่ายเงินกู้

| เรื่อง                                | ระดับความคิดเห็น (n = 145) |               |                 |                          | Mean | S.D. | ความหมายค่า Mean |
|---------------------------------------|----------------------------|---------------|-----------------|--------------------------|------|------|------------------|
|                                       | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง      | เห็นด้วย      | ไม่<br>เห็นด้วย | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |      |      |                  |
| - วิธีการจ่ายเงินกู้เป็นเงินสด        | 48<br>(33.1)               | 83<br>(57.2)  | 12<br>(8.3)     | 2<br>(1.4)               | 3.2  | 0.7  | เห็นด้วย         |
| - การจ่ายเงินกู้ได้ทันต่อฤดูกาลผลิต   | 17<br>(11.7)               | 103<br>(71.0) | 22<br>(15.2)    | 3<br>(2.1)               | 2.9  | 0.6  | เห็นด้วย         |
| - การจ่ายเงินกู้ในรูปของปัจจัยการผลิต | 10<br>(6.9)                | 22<br>(15.2)  | 41<br>(28.3)    | 72<br>(49.6)             | 1.8  | 0.9  | ไม่เห็นด้วย      |

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ (----) เป็นค่าร้อยละของแต่ละจำนวนค่าตอบ

ตารางที่ 19 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อเจ้าหน้าที่หอวิชาดินในพื้นที่สำนักงานการใช้เงิน

| เรื่อง                                 | ระดับความคิดเห็น (n = 145) |              |                 |                          | Mean | S.D. | ความหมายค่า Mean |
|----------------------------------------|----------------------------|--------------|-----------------|--------------------------|------|------|------------------|
|                                        | -----                      |              |                 |                          |      |      |                  |
|                                        | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง      | เห็นด้วย     | ไม่<br>เห็นด้วย | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |      |      |                  |
| - เจ้าหน้าที่เกษตร (เกษตรตำบล)         | 59<br>(40.7)               | 77<br>(53.1) | 8<br>(5.5)      | 1<br>(0.7)               | 3.3  | 0.6  | เห็นด้วย         |
| - เจ้าหน้าที่ อ.ก.ส.                   | 33<br>(22.8)               | 87<br>(60.0) | 22<br>(15.2)    | 3<br>(2.0)               | 3.0  | 0.7  | เห็นด้วย         |
| - เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในต่งะกิจกรม | 19<br>(13.1)               | 84<br>(57.9) | 35<br>(24.1)    | 7<br>(4.8)               | 2.8  | 0.7  | เห็นด้วย         |

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ ( ) เป็นค่าร้อยละของแต่ละจำนวนคำตอบ

#### 4.4 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรในการดำเนินงานตามโครงการ กับความแตกต่างในแต่ละลักษณะพื้นฐานบางประการทางเศรษฐกิจและสังคม

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นในการดำเนินงานตามโครงการกับในแต่ละลักษณะพื้นฐานบางประการที่แตกต่างกันทางเศรษฐกิจและสังคมในเรื่อง อายุ ระดับการศึกษา การถือครองพื้นที่ทางการเกษตร ระดับรายได้จากการเกษตร และการได้รับการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

##### 4.4.1 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกันต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ

อายุของเกษตรกรกับระดับความคิดเห็นต่อการประชาสัมพันธ์โครงการไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. = .75 P>.05) ดังแสดงในตารางที่ 20

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระดับอายุแตกต่างกันกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการประชาสัมพันธ์โครงการไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นอิสระต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรทุกระดับอายุมีความคิดเห็นต่อการประชาสัมพันธ์โครงการไม่แตกต่างกัน หรือมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการมีระดับอายุจาก 24-56 ปี ซึ่งมีโอกาสที่จะรับทราบโครงการ รวมถึงการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมได้ในระดับที่ใกล้เคียงกัน ถ้าจะแตกต่างกันน่าจะเป็นเพราะสถานการณ์การเป็นผู้นำในหมู่บ้านที่จะสามารถรับและเผยแพร่ข่าวสารได้มากแตกต่างกับบุคคลอื่น

ตารางที่ 20 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับอายุแตกต่างกันต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ

| ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251)    |                          |              |              |                       |              |
|-------------------------------------------------|--------------------------|--------------|--------------|-----------------------|--------------|
| ระดับอายุของ<br>เกษตรกร<br>(ปี)                 | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย     | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง | รวม          |
| 24-40                                           | 2<br>(3.1)               | 12<br>(18.5) | 45<br>(69.2) | 6<br>(9.2)            | 65<br>(100)  |
| 41-55                                           | 4<br>(3.2)               | 23<br>(18.3) | 92<br>(73.0) | 7<br>(5.6)            | 126<br>(100) |
| 56-76                                           | 0<br>(0)                 | 12<br>(20.0) | 42<br>(70.0) | 6<br>(10.0)           | 60<br>(100)  |
| $\chi^2 = 3.44$ $df = 6$ $Sig. = .75$ $P > .05$ |                          |              |              |                       |              |

#### 4.4.2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับอายุแตกต่างกันต่อทางเลือกทางการเกษตรในโครงการ

ระดับอายุของเกษตรกรกับความคิดเห็นต่อทางเลือกทางการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ( $Sig. = .64$   $P > .05$ ) ดังแสดงในตารางที่ 21

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระดับอายุแตกต่างกันกับความคิดเห็นต่อทางเลือกทางการเกษตรไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นอิสระต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรทุกระดับอายุมีความคิดเห็นต่อทางเลือกทางการเกษตรไม่แตกต่างกัน หรือมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนำเสนอทางเลือกของเจ้าหน้าที่โครงการสามารถที่จะถ่ายทอดให้เกษตรกรเข้าใจได้ในระดับใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 6) ประกอบกับ

ระดับการศึกษาของเกษตรกรมีอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน จึงอาจส่งผลให้ความคิดเห็นต่อการผลิตไม่แตกต่างกันมากนัก

**ตารางที่ 21** เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับอายุแตกต่างกันต่อทางเลือกทางการเกษตรในโครงการ

| ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251)    |                          |              |              |                       |              |
|-------------------------------------------------|--------------------------|--------------|--------------|-----------------------|--------------|
| ระดับอายุของ<br>เกษตรกร<br>(ปี)                 | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย     | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง | รวม          |
| 24-40                                           | 4<br>(6.2)               | 12<br>(18.5) | 45<br>(69.2) | 4<br>(6.2)            | 65<br>(100)  |
| 41-55                                           | 7<br>(5.6)               | 31<br>(24.6) | 82<br>(65.1) | 6<br>(4.8)            | 126<br>(100) |
| 56-76                                           | 1<br>(1.7)               | 19<br>(31.7) | 37<br>(61.7) | 3<br>(5.0)            | 60<br>(100)  |
| $\chi^2 = 4.28$ $df = 6$ $Sig. = .64$ $P > .05$ |                          |              |              |                       |              |

#### 4.4.3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับอายุแตกต่างกันต่อการผลิต

ระดับอายุของเกษตรกรกับความเห็นต่อการผลิต ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ( $Sig. = .99$   $P > .05$ ) ดังแสดงในตารางที่ 22

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระดับอายุแตกต่างกันกับความเห็นต่อการผลิตไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นอิสระต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรทุกระดับอายุมีความเห็นต่อการผลิตไม่แตกต่างกัน หรือมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจ

เนื่องมาจากแผนการผลิตที่ได้รับการนำเสนอจากเจ้าหน้าที่ที่มีความสอดคล้องกับแนวทางที่ตนเองปฏิบัติอยู่ก่อนแล้วเป็นส่วนใหญ่ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 22 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับอายุแตกต่างกันต่อการผลิต

| ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251)      |                          |              |              |                       |              |
|---------------------------------------------------|--------------------------|--------------|--------------|-----------------------|--------------|
| ระดับอายุของ<br>เกษตรกร<br>(ปี)                   | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย     | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง | รวม          |
| 24-40                                             | 2<br>(3.1)               | 18<br>(27.7) | 41<br>(63.1) | 4<br>(6.2)            | 65<br>(100)  |
| 41-55                                             | 2<br>(1.6)               | 38<br>(30.2) | 78<br>(61.9) | 8<br>(6.3)            | 126<br>(100) |
| 56-76                                             | 1<br>(1.7)               | 18<br>(30.0) | 38<br>(63.3) | 3<br>(5.0)            | 60<br>(100)  |
| $\chi^2 = .76$ df. = 6      Sig. = .99      P>.05 |                          |              |              |                       |              |

#### 4.4.4 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับอายุแตกต่างกันต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส.

ระดับอายุของเกษตรกรกับความคิดเห็นต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. = .25 P>.05) ดังแสดงในตารางที่ 23

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระดับอายุแตกต่างกันกับความเห็นของเกษตรกรต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นอิสระต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรทุกระดับอายุมีความเห็นต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส.

ไม่แตกต่างกัน หรือมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเพราะเกษตรกรที่ได้รับการ  
สนับสนุนสินเชื่ออยู่ภายใต้กฎระเบียบของการกู้ยืมเช่นเดียวกัน และอาจเนื่องมาจาก  
ส่วนใหญ่เกษตรกรมีระดับอายุใกล้เคียงกัน จึงทำให้ความคิดเห็นไม่แตกต่างกันมากนัก

ตารางที่ 23 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับอายุแตกต่างกันต่อการสนับสนุน  
สินเชื่อจาก ธ.ก.ส.

| ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 145)     |                          |              |              |                       |             |
|--------------------------------------------------|--------------------------|--------------|--------------|-----------------------|-------------|
| ระดับอายุของ<br>เกษตรกร<br>(ปี)                  | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย     | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง | รวม         |
| 24-40                                            | 3<br>(8.6)               | 12<br>(34.3) | 16<br>(45.7) | 4<br>(11.4)           | 35<br>(100) |
| 41-55                                            | 4<br>(5.5)               | 32<br>(43.8) | 29<br>(39.7) | 8<br>(11.0)           | 73<br>(100) |
| 56-76                                            | 7<br>(18.9)              | 16<br>(43.2) | 13<br>(35.1) | 1<br>(2.7)            | 37<br>(100) |
| $\chi^2 = 7.90$ $df. = 6$ $Sig. = .25$ $P > .05$ |                          |              |              |                       |             |

#### 4.4.5 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันต่อ การประชาสัมพันธ์โครงการ

ระดับการศึกษาของเกษตรกรกับความคิดเห็นต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ  
ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ( $Sig. = .80$   $P > .05$ ) ดังแสดงใน  
ตารางที่ 24

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการประชาสัมพันธ์โครงการไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นอิสระต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรทุกระดับการศึกษามีความคิดเห็นต่อการประชาสัมพันธ์โครงการไม่แตกต่างกัน หรือมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่สามารถทำให้เกษตรกรเข้าใจได้ทั่วถึง ประกอบกับเกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 24 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ

| ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251)       |                          |              |                       |             |
|----------------------------------------------------|--------------------------|--------------|-----------------------|-------------|
| ระดับการศึกษา<br>ของเกษตรกร                        | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |              | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |             |
| ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา                              | -                        | 2<br>(10.0)  | 16<br>(80.0)          | 2<br>(10.0) |
| ประถมศึกษา                                         | 6<br>(2.7)               | 44<br>(19.8) | 156<br>(70.3)         | 16<br>(7.2) |
| มัธยมศึกษา                                         | -                        | -            | 6<br>(85.7)           | 1<br>(14.3) |
| สูงกว่ามัธยมศึกษา                                  | -                        | 1<br>(50.0)  | 1<br>(50.0)           | -           |
| $\chi^2 = 5.43$ df. = 9      Sig. = .80      P>.05 |                          |              |                       |             |

#### 4.4.6 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันต่อ ทางเลือกทางการเกษตร

ระดับการศึกษาของเกษตรกรกับความคิดเห็นต่อทางเลือกทางการเกษตร  
ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. = .85  $P > .05$ ) ดังแสดงใน  
ตารางที่ 25

ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันกับ  
ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อทางเลือกทางการเกษตรไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นอิสระ  
ต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรทุกระดับการศึกษามีความคิดเห็นต่อทางเลือกทางการเกษตรไม่  
แตกต่างกัน หรือมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมที่เกษตรกรได้รับ  
จากการนำเสนอเป็นทางเลือกนั้น เป็นกิจกรรมที่สามารถรับรู้และคล้ายกับกิจกรรมที่เคย  
ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ หรือมีความสอดคล้องกับสิ่งที่ทำอยู่แล้ว

ตารางที่ 25 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันต่อทางเลือก  
ทางการเกษตร

| ระดับการศึกษา<br>ของเกษตรกร                       | ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251) |              |               |                       | รวม          |
|---------------------------------------------------|----------------------------------------------|--------------|---------------|-----------------------|--------------|
|                                                   | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง                     | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย      | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |              |
| ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา                             | -                                            | 7<br>(35.0)  | 12<br>(60.0)  | 1<br>(5.0)            | 20<br>(100)  |
| ประถมศึกษา                                        | 12<br>(5.4)                                  | 53<br>(23.9) | 146<br>(65.8) | 11<br>(5.0)           | 222<br>(100) |
| มัธยมศึกษา                                        | -                                            | 1<br>(14.3)  | 5<br>(71.4)   | 1<br>(14.3)           | 7<br>(100)   |
| สูงกว่ามัธยมศึกษา                                 | -                                            | 1<br>(50.0)  | 1<br>(50.0)   | -                     | 2<br>(100)   |
| $\chi^2 = 4.77$ df. = 9      Sig. = .85 $P > .05$ |                                              |              |               |                       |              |

#### 4.4.7 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันต่อ แผนการผลิตของเกษตรกร

ระดับการศึกษาของเกษตรกรกับความคิดเห็นต่อแผนการผลิตของเกษตรกร  
ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. = .11 P>.05) ดังแสดงใน  
ตารางที่ 26

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันกับ  
ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแผนการผลิตของเกษตรกร ไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็น  
อิสระต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรทุกระดับการศึกษามีความคิดเห็นต่อแผนการผลิตไม่แตกต่าง  
กัน หรือมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดทำแผนการผลิตส่วนใหญ่  
เจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการให้ (ตารางที่ 7) จึงทำให้เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นที่ไม่  
แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ดังกล่าว

ตารางที่ 26 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันต่อแผน  
การผลิตของเกษตรกร

| ระดับการศึกษา<br>ของเกษตรกร                         | ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251) |              |               |                       | รวม          |
|-----------------------------------------------------|----------------------------------------------|--------------|---------------|-----------------------|--------------|
|                                                     | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง                     | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย      | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |              |
| ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา                               | -                                            | 8<br>(40.0)  | 10<br>(50.0)  | 2<br>(10.0)           | 20<br>(100)  |
| ประถมศึกษา                                          | 5<br>(2.3)                                   | 65<br>(29.3) | 141<br>(63.5) | 11<br>(5.0)           | 222<br>(100) |
| มัธยมศึกษา                                          | -                                            | -            | 6<br>(85.7)   | 1<br>(14.3)           | 7<br>(100)   |
| สูงกว่ามัธยมศึกษา                                   | -                                            | 1<br>(50.0)  | -             | 1<br>(50.0)           | 2<br>(100)   |
| $\chi^2 = 14.37$ df. = 9      Sig. = .11      P>.05 |                                              |              |               |                       |              |

#### 4.4.8 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส.

ระดับการศึกษาของเกษตรกรกับความคิดเห็นต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. = .22 P>.05) ดังแสดงในตารางที่ 27

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นอิสระต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรทุกระดับการศึกษามีความคิดเห็นต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ไม่แตกต่างกัน หรืออาจกล่าวได้ว่ามีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อได้รับการชี้แจงถึงขั้นตอน วิธีการ รวมถึงหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่จะได้รับการสนับสนุนสินเชื่อจนสามารถเข้าใจได้ดี ถึงแม้เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วยในอัตราดอกเบี้ย ระยะเวลาการส่งเงินคืน หรือขั้นตอนในการอนุมัติก็ตาม

ตารางที่ 27 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส.

| ระดับการศึกษา<br>ของเกษตรกร | ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 145) |              |              |                       | รวม          |
|-----------------------------|----------------------------------------------|--------------|--------------|-----------------------|--------------|
|                             | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง                     | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย     | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |              |
| ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา       | 1<br>(6.7)                                   | 8<br>(53.3)  | 5<br>(33.3)  | 1<br>(6.7)            | 15<br>(100)  |
| ประถมศึกษา                  | 13<br>(10.5)                                 | 52<br>(41.9) | 48<br>(38.7) | 11<br>(8.9)           | 124<br>(100) |
| มัธยมศึกษา                  | -                                            | -            | 4<br>(100.0) | -                     | 4<br>(100)   |

ตารางที่ 27 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. (ต่อ)

| ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 145)        |                          |             |             |                       |
|-----------------------------------------------------|--------------------------|-------------|-------------|-----------------------|
| ระดับการศึกษา                                       | ของเกษตรกร               |             |             |                       |
|                                                     | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง | ไม่เห็นด้วย | เห็นด้วย    | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |
| สูงกว่ามัธยมศึกษา                                   | -                        | -           | 1<br>(50.0) | 1<br>(50.0)           |
|                                                     |                          |             |             | 2<br>(100)            |
| $\chi^2 = 11.90$ df. = 9      Sig. = .22      P>.05 |                          |             |             |                       |

4.4.9 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรแตกต่างกัน ต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ

ระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรกับความคิดเห็นต่อการประชาสัมพันธ์โครงการไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. = .35 P>.05) ดังแสดงในตารางที่ 28

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรแตกต่างกันกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ ไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นอิสระต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรที่มีการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรมีความคิดเห็นต่อการประชาสัมพันธ์โครงการไม่แตกต่างกัน หรือมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเพราะว่าระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรนั้น ไม่มีอิทธิพลที่จะส่งผลถึงการประชาสัมพันธ์จนเห็นความแตกต่างที่แน่ชัด เนื่องจากการประชาสัมพันธ์โครงการจะจัดทำในช่วงระยะเวลาที่เกษตรกรมาเวลาว่างจากการประกอบกิจการการทำนา-ทำไร่ จึงน่าจะทำให้เกษตรกรสามารถเข้าใจและกระทำการกิจการประชาสัมพันธ์ได้ในระดับใกล้เคียงหรือคล้ายกัน

ตารางที่ 28 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรแตกต่างกัน ต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ

| การถือครองพื้นที่<br>ทางการเกษตร<br>(ไร่)           | ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251) |              |              |                       | รวม         |
|-----------------------------------------------------|----------------------------------------------|--------------|--------------|-----------------------|-------------|
|                                                     | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง                     | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย     | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |             |
| 0                                                   | 2<br>(8.0)                                   | 4<br>(16.0)  | 19<br>(76.0) | -                     | 25<br>(100) |
| 1-20                                                | 3<br>(3.2)                                   | 18<br>(19.1) | 68<br>(72.3) | 5<br>(5.3)            | 94<br>(100) |
| 21-40                                               | -                                            | 16<br>(19.8) | 56<br>(69.1) | 9<br>(11.1)           | 81<br>(100) |
| 41-172                                              | 1<br>(2.0)                                   | 9<br>(17.6)  | 36<br>(70.6) | 5<br>(9.8)            | 51<br>(100) |
| $\chi^2 = 10.05$ df. = 9      Sig. = .35      P>0.5 |                                              |              |              |                       |             |

#### 4.4.10 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรแตกต่างกัน ต่อทางเลือกทางการเกษตร

ระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรกับความคิดเห็นต่อทางเลือกทางการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. = .28 P>.05) ดังแสดงในตารางที่ 29

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรแตกต่างกันกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อทางเลือกทางการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นอิสระต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรทุกระดับการถือครองพื้นที่ที่มีความคิดเห็น

ต่อทางเลือกทางการเกษตรไม่แตกต่างกัน หรือมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งน่าจะ  
เป็นเพราะทางเลือกทางการเกษตรที่มีกรอบที่คล้ายกัน และสามารถปรับใช้กับจำนวนพื้นที่  
ถือครองมากน้อยตามความเหมาะสมของลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ได้กับทุกคน

ตารางที่ 29 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการถือครองพื้นที่ทางการ  
เกษตรแตกต่างกัน ต่อทางเลือกทางการเกษตร

| การถือครองพื้นที่<br>ทางการเกษตร<br>(ไร่)           | ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251) |              |              |                       | รวม         |
|-----------------------------------------------------|----------------------------------------------|--------------|--------------|-----------------------|-------------|
|                                                     | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง                     | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย     | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |             |
| 0                                                   | 3<br>(12.0)                                  | 8<br>(32.0)  | 14<br>(56.0) | -                     | 25<br>(100) |
| 1-20                                                | 5<br>(5.3)                                   | 23<br>(24.5) | 63<br>(67.0) | 3<br>(3.2)            | 94<br>(100) |
| 21-40                                               | 2<br>(2.5)                                   | 17<br>(21.0) | 54<br>(66.7) | 8<br>(9.9)            | 81<br>(100) |
| 41-172                                              | 2<br>(3.9)                                   | 14<br>(27.5) | 33<br>(64.7) | 2<br>(3.9)            | 51<br>(100) |
| $\chi^2 = 10.93$ df. = 9      Sig. = .28      P>.05 |                                              |              |              |                       |             |

#### 4.4.11 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรแตกต่างกัน ต่อแผนการผลิตของเกษตรกร

ระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรกับความคิดเห็นต่อแผนการผลิตของเกษตรกร ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. = .35 P>.05) ดังแสดงในตารางที่ 30

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรแตกต่างกันกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแผนการผลิตของเกษตรกร ไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นอิสระต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรทุกระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรมีความคิดเห็นต่อแผนการผลิตไม่แตกต่างกัน หรืออาจกล่าวได้ว่ามีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดทำแผนการผลิตนั้นสามารถที่จะดำเนินการได้ ทั้งที่ผู้ผลิตมีพื้นที่น้อยหรือมีพื้นที่มาก ซึ่งสามารถที่จะปรับใช้แผนการผลิตให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของตนเองอยู่แล้ว ประกอบกับทางเลือกมีจำนวนมากเพียงพอที่จะเลือกผลิต รวมทั้งความสอดคล้องกับที่เกษตรกรเคยปฏิบัติอยู่ก่อนแล้ว (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 30 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรแตกต่างกัน ต่อแผนการผลิตของเกษตรกร

| การถือครองพื้นที่<br>ทางการเกษตร | ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251) |              |              |                       |             |
|----------------------------------|----------------------------------------------|--------------|--------------|-----------------------|-------------|
| (ไร่)                            | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง                     | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย     | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง | รวม         |
| 0                                | 2<br>(8.0)                                   | 8<br>(32.0)  | 15<br>(60.0) | -                     | 25<br>(100) |
| 1-20                             | 1<br>(1.1)                                   | 27<br>(28.7) | 60<br>(63.8) | 6<br>(6.4)            | 94<br>(100) |
| 21-40                            | 2<br>(2.5)                                   | 21<br>(25.9) | 51<br>(63.0) | 7<br>(8.6)            | 81<br>(100) |

ตารางที่ 30 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรแตกต่างกัน ต่อแผนการผลิตของเกษตรกร (ต่อ)

| การถือครองพื้นที่<br>ทางการเกษตร                   | ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251) |              |              |                       |             |
|----------------------------------------------------|----------------------------------------------|--------------|--------------|-----------------------|-------------|
| (ไร่)                                              | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง                     | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย     | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง | รวม         |
| 41-172                                             | -                                            | 18<br>(35.3) | 31<br>(60.8) | 2<br>(3.9)            | 51<br>(100) |
| $\chi^2 = 9.97$ df. = 9      Sig. = .35      P>.05 |                                              |              |              |                       |             |

#### 4.4.12 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรแตกต่างกัน ต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส.

ระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรกับความคิดเห็นต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. = .86 P>.05) ดังแสดงในตารางที่ 31

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรแตกต่างกันกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นอิสระต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรทุกระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรมีความคิดเห็นต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ไม่แตกต่างกัน หรือมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเพราะว่าการสนับสนุนสินเชื่อได้รับการพิจารณาจากหลายองค์ประกอบ โดยเฉพาะการชี้แจงจากเจ้าหน้าที่เกษตรกรจะมีความเข้าใจระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้เกษตรกรมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทางสถิติดังกล่าวข้างต้น

ตารางที่ 31 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรแตกต่างกัน ต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส.

| การถือครองพื้นที่<br>ทางการเกษตร                   | ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 145) |             |          |                       |       |
|----------------------------------------------------|----------------------------------------------|-------------|----------|-----------------------|-------|
| (ไร่)                                              | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง                     | ไม่เห็นด้วย | เห็นด้วย | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง | รวม   |
| 0                                                  | -                                            | 8           | 3        | 1                     | 12    |
|                                                    |                                              | (66.7)      | (25.0)   | (8.3)                 | (100) |
| 1-20                                               | 5                                            | 20          | 21       | 5                     | 51    |
|                                                    | (9.8)                                        | (39.2)      | (41.2)   | (9.8)                 | (100) |
| 21-40                                              | 5                                            | 21          | 20       | 4                     | 50    |
|                                                    | (10.0)                                       | (42.0)      | (40.0)   | (8.0)                 | (100) |
| 41-172                                             | 4                                            | 11          | 14       | 3                     | 32    |
|                                                    | (28.6)                                       | (34.4)      | (43.8)   | (9.4)                 | (100) |
| $\chi^2 = 4.64$ df. = 9      Sig. = .86      P>.05 |                                              |             |          |                       |       |

#### 4.4.13 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับรายได้จากการเกษตรแตกต่างกัน ต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ

ระดับรายได้จากการเกษตรกับความคิดเห็นต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. = .49 P>.05) ดังแสดงในตารางที่ 32

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระดับรายได้จากการเกษตรแตกต่างกันกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ ไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นอิสระต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรทุกระดับรายได้จากการเกษตรมีความคิดเห็นต่อ

การประชาสัมพันธ์โครงการไม่แตกต่างกัน หรือมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเพราะว่าการประชาสัมพันธ์และการนำเสนอทางเลือกทางการเกษตรนั้น เกษตรกรสามารถทำความเข้าใจในระดับปานกลาง (ตารางที่ 6) จึงทำให้ความคิดเห็นของเกษตรกรไม่แตกต่างกันทางสถิติระดับความเชื่อมั่น 95%

ตารางที่ 32 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับรายได้จากการเกษตรแตกต่างกัน ต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ

| รายได้จากการ<br>เกษตร<br>(บาท)                       | ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251) |              |              |                       | รวม         |
|------------------------------------------------------|----------------------------------------------|--------------|--------------|-----------------------|-------------|
|                                                      | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง                     | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย     | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |             |
| 0                                                    | 4<br>(4.3)                                   | 19<br>(20.2) | 68<br>(72.3) | 3<br>(3.2)            | 94<br>(100) |
| 1-10,000                                             | 2<br>(2.2)                                   | 16<br>(17.4) | 65<br>(70.7) | 9<br>(9.8)            | 92<br>(100) |
| 10,001-30,000                                        | -                                            | 6<br>(14.3)  | 31<br>(73.8) | 5<br>(11.9)           | 42<br>(100) |
| 30,001-200,000                                       | -                                            | 6<br>(26.1)  | 15<br>(65.2) | 2<br>(8.7)            | 23<br>(100) |
| $\chi^2 = 8.48$ df. = 9      Sig. = .49      P > .05 |                                              |              |              |                       |             |

#### 4.4.14 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับรายได้จากการเกษตร แตกต่างกัน ต่อทางเลือกทางการเกษตร

ระดับรายได้จากการเกษตรกับความคิดเห็นต่อทางเลือกทางการเกษตร  
ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. = .36  $P > .05$ ) ดังแสดงใน  
ตารางที่ 33

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระดับรายได้จากการเกษตร  
แตกต่างกันกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อทางเลือกทางการเกษตรไม่มีความสัมพันธ์กัน  
หรือเป็นอิสระต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรทุกระดับรายได้จากการเกษตรมีความคิดเห็นต่อทางเลือก  
ทางการเกษตรไม่แตกต่างกัน หรือมีความคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจำนวน  
ทางเลือกทางการเกษตรที่เจ้าหน้าที่นำเสนอแก่เกษตรกรมีความมากเพียงพอที่จะให้เกษตรกร  
ตัดสินใจเลือกได้ และยังสามารถถ่ายทอดให้เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าใจได้ในระดับปานกลาง  
(ตารางที่ 6)

ตารางที่ 33 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับรายได้จากการเกษตร  
ต่างกัน ต่อทางเลือกทางการเกษตร

| รายได้จากการ<br>เกษตร<br>(บาท) | ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251) |              |              |                       | รวม         |
|--------------------------------|----------------------------------------------|--------------|--------------|-----------------------|-------------|
|                                | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง                     | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย     | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |             |
| 0                              | 6<br>(6.4)                                   | 27<br>(28.7) | 58<br>(61.7) | 3<br>(3.2)            | 94<br>(100) |
| 1-10,000                       | 5<br>(5.4)                                   | 24<br>(26.1) | 56<br>(60.9) | 7<br>(7.6)            | 92<br>(100) |
| 10,001-30,000                  | -                                            | 7<br>(16.7)  | 34<br>(81.0) | 1<br>(2.4)            | 42<br>(100) |
| 30,001-200,000                 | 1<br>(4.3)                                   | 4<br>(17.4)  | 16<br>(69.6) | 2<br>(8.7)            | 23<br>(100) |
| <hr/>                          |                                              |              |              |                       |             |
| $\chi^2 = 9.94$                | df. = 9                                      |              | Sig. = .36   |                       | $P > .05$   |

#### 4.4.15 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับรายได้จากการเกษตรแตกต่างกัน ต่อแผนการผลิตของเกษตรกร

ระดับรายได้จากการเกษตรกับความคิดเห็นต่อแผนการผลิตของเกษตรกร ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. = .08 P>.05) ดังแสดงในตารางที่ 34

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระดับรายได้จากการเกษตรแตกต่างกันกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแผนการผลิต ไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นอิสระต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรทุกระดับรายได้จากการเกษตรมีความคิดเห็นต่อแผนการผลิตไม่แตกต่างกัน หรือมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดทำแผนการผลิตนั้นได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่เป็นคนจัดทำ ทำให้เกษตรกรอาจมีความรู้สึกที่ไม่ยุ่งยากในการจัดทำมากนัก ประกอบกับเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่พอใจในการปฏิบัติตามแผนการผลิตของตนเอง จึงทำให้ความคิดเห็นของเกษตรกรไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

**ตารางที่ 34** เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับรายได้จากการเกษตรแตกต่างกัน ต่อแผนการผลิตของเกษตรกร

| รายได้จากการ<br>เกษตร<br>(บาท) | ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251) |              |              |                       | รวม         |
|--------------------------------|----------------------------------------------|--------------|--------------|-----------------------|-------------|
|                                | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง                     | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย     | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |             |
| 0                              | 4<br>(4.3)                                   | 28<br>(29.8) | 59<br>(62.8) | 3<br>(3.2)            | 94<br>(100) |
| 1-10,000                       | 1<br>(1.1)                                   | 34<br>(37.0) | 50<br>(54.3) | 7<br>(7.6)            | 92<br>(100) |
| 10,001-30,000                  | -                                            | 5<br>(11.9)  | 34<br>(81.0) | 3<br>(7.1)            | 42<br>(100) |

ตารางที่ 34 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับรายได้จากการเกษตรแตกต่างกัน ต่อแผนการผลิตของเกษตรกร (ต่อ)

| รายได้จากการ<br>เกษตร<br>(บาท)                        | ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251) |             |              |                       | รวม         |
|-------------------------------------------------------|----------------------------------------------|-------------|--------------|-----------------------|-------------|
|                                                       | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง                     | ไม่เห็นด้วย | เห็นด้วย     | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |             |
| 30,001-200,000                                        | -                                            | 7<br>(30.4) | 14<br>(60.9) | 2<br>(8.7)            | 23<br>(100) |
| $\chi^2 = 15.53$ df. = 9      Sig. = .08      P > .05 |                                              |             |              |                       |             |

#### 4.4.16 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับรายได้จากการเกษตรแตกต่างกัน ต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส.

ระดับรายได้จากการเกษตรกับความคิดเห็นต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. = .02 P < .05) ดังแสดงในตารางที่ 35

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระดับรายได้จากการเกษตรแตกต่างกันกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรทุกระดับรายได้จากการเกษตรมีความคิดเห็นต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. แตกต่างกัน หรือเกษตรกรที่มีระดับรายได้จากการเกษตรมากจะมีความคิดเห็นต่อการสนับสนุนสินเชื่อในระดับต่ำ ถ้าเกษตรกรที่มีระดับรายได้ต่ำจะมีระดับความคิดเห็นมากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรที่มีระดับรายได้จากการเกษตรมากนั้นเห็นว่าสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. มีความจำเป็นน้อย หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้มีรายได้มากสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ด้วยเงินทุนมากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้น้อย

ตารางที่ 35 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับรายได้จากการเกษตรแตกต่างกัน ต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส.

| รายได้จากการ<br>เกษตร<br>(บาท)                      | ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 145) |              |              |                       | รวม         |
|-----------------------------------------------------|----------------------------------------------|--------------|--------------|-----------------------|-------------|
|                                                     | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง                     | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย     | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |             |
| 0                                                   | -                                            | 21<br>(52.5) | 16<br>(40.0) | 3<br>(7.5)            | 40<br>(100) |
| 1-10,000                                            | 13<br>(21.7)                                 | 20<br>(33.3) | 22<br>(36.7) | 5<br>(8.3)            | 60<br>(100) |
| 10,001-30,000                                       | -                                            | 12<br>(42.9) | 12<br>(42.9) | 4<br>(14.3)           | 28<br>(100) |
| 30,001-200,000                                      | 1<br>(5.9)                                   | 7<br>(41.2)  | 8<br>(47.1)  | 1<br>(5.9)            | 17<br>(100) |
| $\chi^2 = 19.55$ df. = 9      Sig. = .02      P<.05 |                                              |              |              |                       |             |

#### 4.4.17 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. และไม่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อแตกต่างกัน ต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ

การได้รับการสนับสนุนสินเชื่อกับความเห็นต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .001 (Sig. = .00 P<.05) ดังแสดงในตารางที่ 36

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนเงินกู้กับไม่ได้รับการสนับสนุนกับความเห็นของเกษตรกรต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ มีความสัมพันธ์กัน หรือมีความเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน แสดงว่าการได้รับการสนับสนุนสินเชื่อกับไม่ได้รับการ

สนับสนุนมีความคิดเห็นต่อการประชาสัมพันธ์โครงการแตกต่างกัน หรืออาจกล่าวได้ว่า  
 เกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อจะมีระดับความเห็นด้วยมากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการสนับสนุน  
 สินเชื่อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อ ย่อมเห็นด้วย และมีโอกาส  
 ที่จะทำการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการพูดคุยถึงโครงการนี้กับผู้ที่ไม่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อ

ตารางที่ 36 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อจาก  
 ธ.ก.ส. และไม่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อแตกต่างกัน ต่อการประชาสัมพันธ์  
 โครงการ

|                                                      | ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251) |              |               |                       |              |
|------------------------------------------------------|----------------------------------------------|--------------|---------------|-----------------------|--------------|
| การสนับสนุนสินเชื่อ                                  | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง                     | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย      | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง | รวม          |
| ไม่ได้รับการสนับสนุน                                 | 6<br>(5.7)                                   | 30<br>(28.3) | 64<br>(60.4)  | 6<br>(5.7)            | 106<br>(100) |
| ได้รับการสนับสนุน                                    | -                                            | 17<br>(11.7) | 115<br>(79.3) | 13<br>(9.0)           | 145<br>(100) |
| $\chi^2 = 21.16$ df. = 3      Sig. = .000      P<.05 |                                              |              |               |                       |              |

#### 4.4.18 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่ได้รับและไม่ได้รับการสนับสนุน สินเชื่อ ต่อทางเลือกทางการเกษตร

การได้รับและไม่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อต่างกัน กับความคิดเห็นต่อทางเลือกทางการเกษตร มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .00 (Sig. = .004  $P < .05$ ) ดังแสดงในตารางที่ 37

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่ได้รับและไม่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อแตกต่างกันกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อทางเลือกทางการเกษตร มีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรที่ได้รับและไม่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อมีความคิดเห็นต่อทางเลือกทางการเกษตรแตกต่างกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อจะมีระดับความเห็นด้วยมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อ ทั้งนี้อาจเพราะว่าเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อนี้ย่อมที่จะสามารถเลือกทางเลือกทางการเกษตรได้อย่างมั่นใจกว่า ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อนี้ อาจจะไม่ได้ตัดสินใจเลือกทางเลือก หรืออาจจะลาออกจากโครงการในที่สุด (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 37 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. และไม่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อแตกต่างกัน ต่อทางเลือกทางการเกษตร

| การสนับสนุนสินเชื่อ                                 | ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251) |              |               |                       | รวม          |
|-----------------------------------------------------|----------------------------------------------|--------------|---------------|-----------------------|--------------|
|                                                     | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง                     | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย      | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |              |
| ไม่ได้รับการสนับสนุน                                | 10<br>(9.4)                                  | 32<br>(30.2) | 59<br>(55.7)  | 5<br>(4.7)            | 106<br>(100) |
| ได้รับการสนับสนุน                                   | 2<br>(1.4)                                   | 30<br>(20.7) | 105<br>(72.4) | 8<br>(5.5)            | 145<br>(100) |
| $\chi^2 = 13.25$ df. = 3      Sig. = .004 $P < .05$ |                                              |              |               |                       |              |

#### 4.4.19 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่ได้รับและไม่ได้รับการสนับสนุน สินเชื่อ ต่อแผนการผลิตของเกษตรกร

การได้รับและไม่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อ กับความคิดเห็นต่อแผนการผลิตของเกษตรกร ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. = .20 P>.05) ดังแสดงในตารางที่ 38

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่ได้รับและไม่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อ กับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแผนการผลิต ไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือมีอิสระต่อกัน แสดงว่าเกษตรกรที่ได้รับและไม่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแผนการผลิตของเกษตรกรไม่แตกต่างกัน หรือมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเพราะว่าการจัดทำแผนการผลิตนั้นส่วนใหญ่จะให้คนอื่นจัดทำไว้ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่หรือเกษตรกรตำบล (ตารางที่ 7) และ/หรือการจัดทำแผนการผลิตนั้นเป็นการเสนอแผนเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อตามมา โดยที่เจ้าหน้าที่เป็นคนที่ดำเนินการในการกำหนดวงเงินกู้ด้วย

ส่วนการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. นั้นไม่สามารถจะเปรียบเทียบกันได้ เพราะตัวแปรต้นมีเพียงค่าเดียวที่ออกความคิดเห็น คือผู้ที่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อเท่านั้น

ตารางที่ 38 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. และไม่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อแตกต่างกัน ต่อแผนการผลิตของเกษตรกร

| การสนับสนุนสินเชื่อ                                | ระดับของความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ) (n = 251) |              |              |                       | รวม          |
|----------------------------------------------------|----------------------------------------------|--------------|--------------|-----------------------|--------------|
|                                                    | ไม่เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง                     | ไม่เห็นด้วย  | เห็นด้วย     | เห็นด้วย<br>อย่างยิ่ง |              |
| ไม่ได้รับการสนับสนุน                               | 4<br>(3.8)                                   | 35<br>(33.0) | 62<br>(58.5) | 5<br>(4.7)            | 106<br>(100) |
| ได้รับการสนับสนุน                                  | 1<br>(0.7)                                   | 39<br>(26.9) | 95<br>(65.5) | 10<br>(6.9)           | 145<br>(100) |
| $\chi^2 = 4.67$ df. = 3      Sig. = .20      P>.05 |                                              |              |              |                       |              |

#### 4.4.20 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

จากผลการศึกษาดังปรากฏในตารางที่ 20-38 พบว่า

(1) ยอมรับสมมติฐานในการวิจัยที่ว่า เกษตรกรที่ได้รับสัมปสน์สินเชื่อจาก ธ.ก.ส. แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเรื่องการประชาสัมพันธ์โครงการและแผนการผลิตของเกษตรกรแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับ .01 และเกษตรกรที่มิได้รับสินเชื่อจากการเกษตรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเรื่องการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

(2) ปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยที่ว่า เกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานแต่ละด้าน ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การถือครองพื้นที่ทางการเกษตร และระดับรายได้จากการเกษตร แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประชาสัมพันธ์โครงการทางเลือกทางการเกษตร แผนการผลิตของเกษตรกร และการสนับสนุนสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (ตารางที่ 40)

#### 4.5 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร

จากการศึกษากลุ่มเกษตรกรตัวอย่างในจังหวัดหนองบัวลำภู ทำให้ทราบข้อเสนอแนะจากเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ตามเรื่องที่สำคัญดังแสดงในตารางที่ 40 ดังนี้

4.5.1 ข้อเสนอแนะต่ออัตราดอกเบี้ยเงินกู้ เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการลดอัตราดอกเบี้ยจากเดิมร้อยละ 9 ต่อปีให้ต่ำลง เช่น ลดเป็นร้อยละ 5, ร้อยละ 3 หรือปลอดดอกเบี้ย เป็นต้น ทั้งนี้เกษตรกรให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า เนื่องจากกิจกรรมที่ปฏิบัติตามแผนการผลิตนั้นขาดทุน (ตารางที่ 7)

4.5.2 ข้อเสนอแนะต่อวิธีการจ่ายเงินกู้ เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการจ่ายเงินกู้เป็นเงินสดครั้งเดียว ซึ่งการดำเนินการที่ดำเนินการอยู่ ธ.ก.ส. จะจ่ายตามผลการดำเนินการตามขั้นตอนในการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม ทั้งนี้เกษตรกรให้เหตุผลว่าต้องการที่จะนำเงินสดไปบริหารเอง เพื่อที่จะได้ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

ตารางที่ 39 ส่วนความสัมพันธ์ของระดับความคิดเห็นต่อกิจกรรมในโครงการ จำแนกตามลักษณะพื้นฐานทางประชากรทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

| ลักษณะทางประชากรทางเศรษฐกิจและสังคม |      |               |                    |             |
|-------------------------------------|------|---------------|--------------------|-------------|
| ความคิดเห็นต่อกิจกรรม               | อายุ | ระดับการศึกษา | ผู้ส่งเสริมหรือรอง | ระดับรายได้ |
|                                     |      |               | ทางการเกษตร        | จากการสำรวจ |
| การประชาสัมพันธ์โครงการ             | -    | -             | -                  | **          |
| ทางเลือกทางการเกษตร                 | -    | -             | -                  | **          |
| แผนการตลาดของเกษตรกร                | -    | -             | -                  | -           |
| การสนับสนุนสินเชื่อจาก ช.ก.ส.       | -    | -             | *                  | ไม่มีข้อมูล |

\* มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

\*\* มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญถึงที่ระดับ .01

4.5.3 ข้อเสนอแนะต่อระยะเวลาในการใช้คืนเงินกู้ เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะว่า ควรที่จะขยายเวลาในการใช้คืนเงินกู้ให้เพิ่มมากขึ้นเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งเกษตรกรบางรายให้ความเห็นว่าควรที่จะขยายระยะเวลาเป็น 15 ปี, 20 ปี และมากที่สุดบางรายเห็นควรให้ขยายถึง 41 ปี ในบางกิจกรรมและบางราย หันนี้อาจเพราะว่าเกษตรกรประสบปัญหาการขาดทุนในการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการผลิต (ตารางที่ 7) และส่งผลให้มีความคิดเห็นว่าจะส่งคืนเงินกู้ได้ช้ากว่ากำหนด (ตารางที่ 8)

4.5.4 ข้อเสนอแนะต่อการกำหนดขั้นตอนการกู้เงิน เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจะลดขั้นตอนในการขอกู้เงินให้น้อยลงกว่าเท่าที่เป็นอยู่ ซึ่งเกษตรกรให้เหตุผลว่าขั้นตอนก่อนที่จะได้รับการอนุมัติเงินกู้ในมากเกินไป และต้องเดินทางไปทำสัญญาในหลายวัน ทำให้เสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

4.5.5 ข้อเสนอแนะต่อการหักเงินกู้ชุดใช้หนี้ที่ติดค้างอยู่กับ ธ.ก.ส. เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะว่าไม่ควรหักหนี้ที่ติดค้างอยู่กับ ธ.ก.ส. ในกรณีที่เกษตรกรมีหนี้สินอยู่กับ ธ.ก.ส. ก่อนที่จะทำสัญญากู้ยืมตามโครงการ ผก. หันนี้เกษตรกรให้เหตุผลว่าการนำเงินทุนไปดำเนินการตามกิจกรรมทางเลือกนั้น ไม่สามารถที่จะดำเนินการตามแผนที่วางไว้ได้ เนื่องจากทุนทรัพย์ที่ยืมมานั้นถูกหักไปบางส่วน

4.5.6 ข้อเสนอแนะต่อวงเงินกู้ เกษตรกรบางกลุ่มให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจะเพิ่มวงเงินกู้ให้มากกว่าที่ได้รับการอนุมัติในปัจจุบัน หันนี้เกษตรกรให้เหตุผลว่ากิจกรรมหลายกิจกรรมต้องการใช้เงินทุนในการดำเนินการมาก และต้องการทำในปริมาณที่มากเพื่อให้เกิดผลที่ชัดเจน ในทางตรงข้ามการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ยืมขึ้นอยู่กับการพิจารณาอื่นเข้ามาเป็นเหตุผลในการอนุมัติวงเงินกู้ เช่น ขนาดพื้นที่ดำเนินการ หลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ เป็นต้น

4.5.7 ข้อเสนอแนะต่อการจัดระบบบริหารโครงการและระบบการเงินในโครงการ เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะว่าควรให้มีการรวมทั้งสองระบบเข้ามาอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่ควรมีการแยกการดำเนินงาน เช่น ถ้าหน่วยงานของกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ดำเนินการโครงการ ก็ควรจะดำเนินการบริหารการเงินในโครงการไปพร้อม หันนี้เกษตรกรให้เหตุผลว่าน่าจะก่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารโครงการได้ดีกว่า

4.5.8 ข้อเสนอแนะต่อการนิเทศการใช้เงินกู้ตามโครงการ เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่นิเทศการใช้เงินกู้ควรจะเป็นเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. ทั้งนี้เกษตรกรให้เหตุผลว่าเป็นเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรง น่าจะให้ความกระจ่างชัดเมื่อเกษตรกรซักถามปัญหาด้านการเงินได้ดีกว่า

4.5.9 ข้อเสนอแนะต่อทางเลือกทางการเกษตร เกษตรกรบางส่วนให้ข้อเสนอแนะว่าทางเลือกทางการเกษตรควรให้เกษตรกรกำหนดได้เอง ทั้งนี้อาจเพราะว่าเกษตรกรบางคนมีประสบการณ์จากแหล่งอื่น ทำให้มีแนวความคิดที่จะพัฒนาอาชีพให้เป็นแบบอื่นนอกเหนือจากทางเลือกที่เจ้าหน้าที่กำหนดขึ้น

4.5.10 ข้อเสนอแนะต่อการวิเคราะห์แผนการผลิต เกษตรกรเสนอแนะว่าควรมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ช่วยในการวิเคราะห์แผนการผลิตให้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าเกษตรกรไม่มีความถนัดการจัดทำแผนการผลิต (ตารางที่ 7)

4.5.11 ข้อเสนอแนะต่อการติดตามหนี้สิน เกษตรกรเสนอแนะว่าไม่ควรที่จะให้มีการติดตามหนี้สินในระหว่างที่การดำเนินการตามแผนการผลิต แต่ควรที่จะมีการเตือนก่อนถึงกำหนดส่งคืนเงินกู้ตามระยะเวลา ทั้งนี้เกษตรกรให้เหตุผลว่าการติดตามทางตามนั้นเกษตรกรมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการทวงถาม

4.5.12 ข้อเสนอแนะต่อการนิเทศงาน เกษตรกรเสนอแนะว่าควรมีการนิเทศงานอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และลักษณะการนิเทศควรจัดเป็นทีมเหมือนกับการประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้เกษตรกรให้เหตุผลว่าการปฏิบัติตามแผนนั้นจะประสบปัญหาจะดำเนินการ จะได้ซักถามเจ้าหน้าที่จากด้านต่างๆให้ตรงประเด็นคำถาม และเป็นการให้กำลังใจแก่เกษตรกรด้วย

4.5.13 ข้อเสนอแนะต่อการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เกษตรกรบางส่วนต้องการการสนับสนุนปัจจัยการผลิตประเภทเครื่องจักรกลหรือเครื่องทุ่นแรง แต่โครงการไม่ให้อาสาเกษตรกรเลือกซื้อปัจจัยการผลิตประเภทเครื่องทุ่นแรง และเกษตรกรยังเสนอแนะเพิ่มอีกว่า ควรที่จะมีการสนับสนุนปัจจัยอื่นๆด้วย เช่น เมล็ดพันธุ์หญ้าเลี้ยงสัตว์ พันธุ์พืช เป็นต้น

4.5.14 ข้อเสนอแนะต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะว่า การประชาสัมพันธ์โครงการควรที่จะมีการใช้สื่อที่จะทำให้เกษตรกรสามารถเห็นภาพพจน์ของการประกอบกิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จ เช่น การใช้ วีซีโอ เป็นต้น

4.5.15 ข้อเสนอแนะต่อการตลาด เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะว่าต้องการให้ลดขั้นตอนการตลาดที่จำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรตามโครงการ โดยการลดการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง และรัฐควรเป็นผู้รับซื้อผลผลิตคืนจากเกษตรกรที่ผลิตได้ตามโครงการ ทั้งนี้ อาจ เพราะว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตขาดทุน (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 40 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการดำเนินโครงการ

| ข้อเสนอแนะ                                                                                           | ความถี่<br>(N=251) | ร้อยละ |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|--------|
| - ควรลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในโครงการจากร้อยละ 9 เป็นร้อยละ 5, 3 หรือปลอดดอกเบี้ย                     | 84                 | 33.47  |
| - ควรให้ ธ.ก.ส. จ่ายเงินกู้ให้เป็นเงินสดงวดเดียวแก่เกษตรกร                                           | 81                 | 32.27  |
| - ควรขยายระยะเวลาในการจ่ายเงินกู้ของเกษตรกร ไม่ต่ำกว่า 15-20 ปี                                      | 61                 | 24.30  |
| - ควรลดขั้นตอนในการขอกู้ให้น้อยลงกว่าที่เป็นอยู่                                                     | 60                 | 23.90  |
| - ไม่ควรหักหนี้สินเดิมที่เกษตรกรมีติดค้างอยู่กับ ธ.ก.ส. เมื่ออนุมัติเงินกู้ตามโครงการ                | 60                 | 23.90  |
| - ควรเพิ่มวงเงินกู้ให้แก่เกษตรกรที่มีความต้องการ และเห็นว่าเหมาะสมที่จะดำเนินกิจกรรมได้ประสบผลสำเร็จ | 57                 | 22.71  |
| - ควรจัดระบบบริหารโครงการและการเงินของโครงการ ให้อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานเดียวกัน              | 50                 | 19.92  |

ตารางที่ 40 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการดำเนินโครงการ (ต่อ)

| ข้อเสนอแนะ                                                                                | ความถี่<br>(N=251) | ร้อยละ |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|--------|
| - ควรให้เจ้าหน้าที่ อ.ก.ส. มีการติดตามนิเทศการใช้<br>เงินทุนอย่างต่อเนื่อง                | 40                 | 15.90  |
| - ควรให้เกษตรกรมีโอกาสนำเสนอทางเลือกของตัวเองได้                                          | 36                 | 14.34  |
| - ควรให้เจ้าหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการช่วยเกษตรกร<br>วิเคราะห์แผนการผลิต                   | 35                 | 13.94  |
| - ไม่ควรมีการติดตามหนี้สินของเกษตรกรในกรณีที่ยังไม่<br>ถึงกำหนดส่งคืนเงินทุน              | 31                 | 12.35  |
| - ควรมีการนิเทศงานตามโครงการอย่างน้อยเดือนละ<br>1 ครั้ง                                   | 31                 | 12.35  |
| - ควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เครื่องจักรกล<br>และพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ แก่เกษตรกร | 31                 | 12.35  |
| - ควรมีการใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์โครงการให้สามารถ<br>มองเห็นภาพพจน์ได้ เช่น วิทยุ       | 28                 | 11.15  |
| - ควรจัดการจำหน่ายผลผลิตในโครงการโดยไม่ผ่านพ่อค้า<br>คนกลาง                               | 27                 | 10.76  |

หมายเหตุ : เกษตรกรแต่ละรายได้ข้อเสนอแนะได้มากกว่า 1 เรื่อง